

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

ONS BURGERLIJK WETBOEK NU^(*)

door Prof. E. VAN DIEVOET

Toen het Wetboek Napoleon in de loop van het jaar 1804 werd uitgevaardigd, waren onze provincien sedert ruim acht jaar bij de Franse Republiek ingelijfd, waarbij onze voorouders de staat van Franse burgers hadden gekregen. Het Burgerlijk Wetboek gold dus dadelijk ook voor België.

Formeel is het wel juist, als men zegt, dat dit wetboek ons door de Franse overheerser werd opgelegd. Aan zijn voorbereiding hadden geen Belgische juristen enig aandeel gehad; zijn oorsprong en de grondslagen van zijn bepalingen waren Frans.

Wel werd de tekst van het voorontwerp aan de hoven (tribunaux d'appel) van Brussel en Luik, zoals aan alle andere, medegedeeld (1); echter schijnt het twijfelachtig of van hun advies notitie werd genomen.

Maar nu krijgen wij het verrassende schouwspel te zien van een vreemd wetboek, dat niet alleen zal blijken bij onze vaderlandse verhoudingen te passen, maar dat bovendien, na honderd vijftig jaar, wel is waar met vele wijzigingen en toevoegingen, nog steeds van toepassing is.

I.

De opneming van het Burgerlijk Wetboek in het Belgisch rechtsleven voltrok zich kalm en rustig. Daar is meer te zeggen. Wanneer twaalf jaar later, de Nederlandse regering op het invoeren van een nieuw wetboek voor het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden aanstuurde, vond zij de Zuid-Nederlandse afgevaardigden in de Tweede Kamer eensgezind om het Wetboek Napoleon tegen het meer Hollands getinte ontwerp van Kemper te verdedigen (2).

En toen België zijn onafhankelijkheid had verworven, reageerde de wetgeving van de jonge Staat geenszins tegen het uit Frankrijk ingevoerde recht.

Wel verklaarde het Nationaal Congres in 1831, dat binnen de kortst mogelijke tijd, de wetboeken moesten worden herzien (art. 139 Gr.), een verklaring, die bij een revolutie niet mag ontbreken, maar waaraan, in dit geval, in het bijzonder met betrekking tot het Burgerlijk Wetboek, geen gevolg zal worden gegeven.

Een onderzoek van onze rechtspraak van de eerste

jaren na 1814 leidt tot een zelfde conclusie: ook onze rechters hebben zich dadelijk en ongedwongen aan het nieuwe recht aangepast. Enige reactie is te bemerken op enkele bepaalde punten: o.m. wat betreft het verbod van de erfstelling over de hand (art. 896), het formalisme van de schenking (art. 931), de bepaling dat een recht van overgang niet door verjaring kan worden verkregen, wat volgens onze traditie wél kon (art. 691). Omtrent de meeste gecontroleerde vragen was bij de Franse rechters een gelijke strekking als bij de Belgische waar te nemen (3).

Ik meen te mogen besluiten, dat, na een zeer kort assimilatieproces, het Wetboek Napoleon door onze voorouders als nationaal recht was geaccepteerd.

Waarvan was dit onverwacht succes toe te schrijven?

De verklaring is niet ver te zoeken. Was het Burgerlijk Wetboek voor ons, formeel, een uitheems product van wetgeving, zo was dit in genen dele met zijn inhoud het geval. Het zou volkomen onhistorisch zijn, wanneer men mocht beweren dat het nieuwe recht met onze traditie contrasteerde en de vreemde wetgever, door het uitvaardigen er van, de normale ontwikkeling van ons eigen recht heeft afgesneden. De ware toedracht der zaak ligt anders.

Het oude herkomen van onze provincien immers was nauw verwant aan het gewoonterecht van Parijs en van Orleans, die veelal als rechtsnoer werden gebruikt. Mijn leermeester, *J. Van Biervliet* mocht schrijven: « Gemeenschap van goederen, overhand van de man, onbevoegdheid der vrouw — wanneer ze geen handel drijft — en wat nog verder de huwelijksaangelegenheden betreft, dit alles bestond in onze gewesten eeuwenlang vooraleer er spraak was van het Burgerlijk Wetboek. Het is wel voorvaderlijk recht, niet vreemde wet, wat wij lezen in de bedoelde regelen van het Burgerlijk Wetboek » (4). Wel is waar was het gecodificeerde recht niet immer met ons costumier recht in overeenstemming, o.m. niet bij de regeling van de rechten op onroerende goederen.

Evenmin was voor ons vreemd te noemen het Romeinse recht, dat o.m. in het zakenrecht, in de algemene leer van de verbintenissen en in het con-

(*) Rede uitgesproken voor het Vlaams Rechtsgenootschap der Universiteit te Leuven op 25 November 1954.

tractenrecht wordt aangetroffen. Ook dit recht had alhier als *ratio scripta* sedert eeuwen gelding, toen het Burgerlijk Wetboek ten in verjongde vorm, ten dele uit de werken van *Domat*, maar vooral uit die van *Pothier*, tot de waardigheid van modern wetrecht verhef.

Het Wetboek bevat verder ook kerkelijk recht, in verband met sommige onderwerpen van het burgerlijk leven, die bij ons zoals elders in West-Europa, tot de bevoegdheid van de Kerk hadden behoord en waarvan de traditionele regeling ook thans nog doelmatig bleek te zijn. Ook dit was eigen recht.

Nieuw integendeel was het recht der Revolutie. De secularisatie van de burgerlijke stand en van het huwelijk, de echtscheiding, deze laatste beschouwd als een contractuele sanctie tegen de schuldige echtgenoot, kregen een plaats in het Burgerlijk Wetboek. Alle feodale rechten waren afgeschaft, de persoonlijke vrijheid en de vrijheid van de eigendom waren definitief in ons rechtsleven binnengetreden.

Toch bleef het aandeel van het revolutionaire recht eerder bescheiden: de geest van het Consulair Bewind was niet meer de geest van 1789. Wat ook nadien Nederland van het revolutionaire recht overnam, heette *van Kan* «de veroveringen van de nieuwe tijd, de duurzame aanwinst der Revolutie op privaatrechtelijk terrein... rechtsbeginselen die... universeel recht zijn geworden» (5).

De receptie van het Burgerlijk Wetboek in België blijkt, in het licht van de rechtshistorie gezien, een zeer natuurlijk iets te zijn geweest: de Belgen erkennen in het wetboek veelal hun eigen recht, het recht van hun provinciën en, wat zijn nieuwe bouwstoffen betreft, bepalingen die voor een deel algemeen werden goedgekeurd en voor een ander deel door de meerderheid van de bevolking werden aanvaard. Maar bovendien en bovenal: het wetboek bracht hun rechts-eenheid en rechtszekerheid, waar vroeger versnippering en verwarring hadden geheerst (6).

II.

Thans zijn honderd vijftig jaren over het Burgerlijk Wetboek heengegaan en in die tijd is veel veranderd. De techniek heeft enorme vorderingen gemaakt; de industrie heeft een geweldige ontwikkeling gekend, met de aan het kapitalisme verbonden grote kwalen; een vierde stand is op het toneel verschenen en zijn macht gaat in stijgende lijn. Ook het morele uitzicht der dingen is gewijzigd, de familiebanden zijn losser geworden, voornamelijk in de steden en de invloed van de Kerk is verzwakt. De reactie van de gemeenschap is niet uitgebleven: zij trad op in de vorm van een steeds straffere organisatie en gebondenheid, voreerst op het sociale terrein en, in de laatste jaren, ook op het economische. Ten slotte zal de Staat zijn aanwezigheid allerwege, tot zelfs in het gezinsleven, laten gelden.

Ondanks de geschetste actie en reactie heeft het Burgerlijk Wetboek zich kunnen handhaven: het heeft de tijd en de evolutie getrotseerd en blijft ongestoord voortleven.

De eerste en, naar mijn mening, de voornaamste oorzaak van de onverwoestbare vitaliteit van het Burgerlijk Wetboek ligt in de door de opstellers gevolgde methode. Zij waren allesbehalve doctrinair. De intellectuele leider van de Commissie van redactie *Portalès* gaf zich levendig rekenschap van de betrekkelijkheid van de invloed der wetgeving op het recht en van de wenselijkheid om niet, door strakke voorschriften, waar dit zich niet opdrong, het leven aan banden te leggen. Hij verklaarde: «*Les Codes des*

peuples se font avec le temps; mais, à proprement parler, on ne les fait pas.» Derhalve moest de wetgever zich er van onthouden, de rechtsinstellingen in het detail te willen regelen: «*Ce serait une erreur de penser qu'il pût exister un corps de lois qui eût d'avance pourvu à tous les cas possibles*» (7). Aan die stelregel is het Burgerlijk Wetboek getrouw gebleven.

Een tweede kenmerk, tevens een tweede waarborg voor de duurzaamheid van het opgetrokken monument, zie ik hierin, dat het Burgerlijk Wetboek met enkele van zijn algemene bepalingen, als het ware de ontwikkeling van het recht is tegemoet getreden.

«*Artikel 1134. De wettelijk gesloten overeenkomsten gelden als wet voor degenen die ze hebben aangegaan.*»

Dus de partijwil scheidt recht. Dit geldt ook, luidens de artikelen 1135 en 1160, van de billijkheid en van het gebruik. Steeds in dezelfde geest, erkent het wetboek buiten de nader geregelde contracten, ook onbenoemde overeenkomsten als rechtsgeldig (art. 1107).

Alzo werd de poort wijd opengezet voor de meest diverse nieuwe rechtshandelingen en rechtsinstellingen, o.m. op het gebied van de industrie, de koophandel, het krediet in zijn menigvuldige vormen, de verzekering. Het levende recht, het recht der werkelijkheid verkreeg burgerrecht (8).

En dan is daar verder de bepaling van artikel 1382:

«*Elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, verplicht degene door wiens schuld de schade ontstaan is, deze te vergoeden.*»

De omvang, die de praktijk, in aansluiting aan het voortschrijdende economische en sociale leven, aan de toepassing van het begrip onrechtmatige daad zal weten te geven, is gewoon reusachtig. Geen van de menigvuldige oorzaken van schade, welke de industrie, het verkeer, het spoorweg- en autovervoer zullen veroorzaken, kon in 1804 worden voorzien; maar de vage formulering van de artikelen 1382 en volgende heeft het mogelijk gemaakt, dat de burger — de mens — zich hier ook voor de toekomst ziet voorgeschreven de grondwet van zijn plichten tegenover zijn medemensen in het maatschappelijk leven: de begrippen schuld, onrechtmatigheid en schade zullen met de ontwikkeling van het sociale leven en van het rechtsgevoel, behoudens uitzonderingsgevallen, gelijke tred kunnen houden (9).

De partij-autonomie en de onrechtmatige daad zijn te beschouwen als twee pijlers, die een wereld van nieuw en steeds passend recht zullen schragen.

Het zal voorzeker mede aan de algemeenheid van zijn bepalingen en aan de omzichtigheid van zijn voorschriften zijn te danken, dat het Wetboek Napoleon zich mocht verheugen in een zegetocht doorheen en buiten Europa, dus ook in diverse landen, waar de traditie van het Franse recht een onbekende was. En wanneer in die landen naderhand een verjongde redactie wordt uitgevaardigd, blijven de grondslagen van het Napoleontische recht doorgaans onaangeroerd (10).

Dat het Burgerlijk Wetboek van 1804 in ons land tot op deze dag zo terdege heeft standgehouden, zijn wij, ten slotte, voor een merkkelijk deel verschuldigd aan de Belgische rechter, die het geschreven recht aan niet geregelde en aan gewijzigde toestanden heeft weten aan te passen. Zonder boekengeleerdheid, doch met des te meer gezond oordeel, hield hij steeds het oog gericht op zijn plicht om goed recht te spreken. De remmende invloed van de negentiend-eeuwse rechtsleer op de rechter ging niet zeer diep; deze voelde zich allerminst een dogmaticus. Hij heeft zich

beijverd om, in de mate waarin hij zich niet door een duidelijke wetsbepaling gebonden achtte, zijn tijd en zijn land een jurisprudentie te schenken, welke met de behoeften van de maatschappij en met het rechtsgevoel van het volk overeenstemde. En hij achtte de rechtszekerheid een hoger ideaal dan het bereiken van stricte rechtvaardigheid in ieder bepaald geval; met een vaste rechtspraak breken doet hij zelden en ongaarne: het menigmaal geopperde bezwaar, dat de jurisprudentie geen zekerheid biedt, gaat voor de Belgische jurisprudentie slechts ten dele op (11).

III.

Betekent dit nu, dat een ongewijzigd Burgerlijk Wetboek tot op deze dag aan alle opkomende behoeften is blijven voldoen? Natuurlijk niet. Want daar zijn heel nieuwe maatschappelijke verhoudingen ontstaan, die het Wetboek niet had kunnen voorzien en waarbij een geleidelijke evolutie, onder het toezicht van de rechter, moest te kort schieten.

Ongeveer vijf en vijftig wetten zijn het Burgerlijk Wetboek komen wijzigen en er zijn bovendien ongeveer dertig andere wetten uitgevaardigd, waarbij onderwerpen zijn geregeld, die tot het burgerlijk recht behoren of hiermede verband houden. Naar omvang en belang verschillen deze wetten ten zeerste van elkaar.

Daar zijn vooreerst enkele hervormingen, die geen ander doel hadden, dan het herstellen van vergissingen, welke van bij zijn ontstaan het Burgerlijk Wetboek ontsierden en waarvan de zwaarste was het gebrek aan een openbare bekendmaking van de rechten op onroerende goederen. De rechtbanken te Brussel en te Luik hadden gewezen op de noodzakelijkheid van een burgerlijke stand voor de onroerende goederen (« l'état civil des propriétés foncières »), met inbegrip van de specialiteit en de openbare bekendmaking van de hypotheeken. In een scherpe en zeer interessante dissertatie was de commissaris van de regering bij de rechtbank te Brussel, *Beyts*, te velde getrokken tegen het hier bedoelde gedeelte van het ontwerp, dat de traditie van onze provinciën overboord zette; de rechtbank nam zijn conclusies over in dezer voege: « En un mot, la commission est forcée de le dire, si la subversion du principe de la publicité et de la spécialité est un malheur pour toute la France, c'est une calamité publique dans les départements où le principe avait été consacré, et à la foi duquel ils doivent l'état florissant de leur commerce et de leur agriculture. » Wat vroeger alhier bestond en wat door de wet van 11 brumaire jaar VII in een vernieuwde vorm was bekrachtigd, diende te worden behouden. « Tel est le vœu de la commission, qui n'est ici que l'organe des réclamations universelles des habitants du ressort du tribunal » (12). De rechtbank vond geen gehoor, althans niet voor de overschrijving van de akten van overdracht van eigendom.

Onze wet van 15 December 1851, een technisch zeer geslaagd werk, zal de vergissing goedmaken.

In het familierecht werd, na bijna honderd jaar, aan de langstlevende echtgenoot een aandeel in de nalatenschap van zijn overledene echtgenoot toegekend, wat hem in 1804, waarschijnlijk ook wel bij vergissing was onthouden (13).

Als verdere hervormingen zijn te beschouwen: — de vereenvoudiging van het echtscheidingsproces; — de bescherming van de minderjarige tegen misbruik van de ouderlijke macht; de rechtbank te Luik had de ouderlijke macht van het ontwerp te absoluut gevonden en verklaard: « La puissance paternelle que les Romains exerçaient sur leurs en-

fants, ne semble pas convenir à nos mœurs » (14); — de verzachting van de onbekwaamheid der gehuwde vrouw.

Aan de rechtstoestand van buitenechtelijke kinderen is niet veel veranderd, behalve dan dat aan de niet gehuwde moeder en aan haar kind een recht op onderhoudsgeld werd toegekend, ten laste van de man die met haar, ten tijde van de verwekking van het kind, geslachtelijke betrekkingen heeft gehad.

Het erfrecht in de zijlinie werd beperkt tot de vierde graad, behoudens plaatsvervulling.

Een eerste stap werd gezet in de richting van de erkenning van het recht van het gezin op het vermogen van de echtgenoten, waar een recente wet iedere echtgenoot het recht toekent om, bij uitsluiting van de andere echtgenoot, diens inkomsten, schuldvorderingen en zelfs de opbrengst van diens arbeid in ontvangst te nemen, wanneer voor de rechter bewezen is, dat hij niet voldoet aan zijn verplichting om bij te dragen in de behoeften van het gezin.

In gelijke geest had de wet van 16 Mei 1900 op de kleine nalatenschappen, een poging gedaan, om bij sterfgeval, het voortbestaan te verzekeren van de familiewoning en van het kleine familiebedrijf.

Een recht op de voortbrengselen van de geest had het Burgerlijk Wetboek niet gekend, o.m. omdat het drukken en uitgeven van boeken in het oud regime aan een octrooi, d.i. een verlov van de overheid, was onderworpen. De negentiende eeuw heeft het auteursrecht, het recht op industriële uitvindingen, de handelsnaam, de eigendom van handelsmerken nader geregeld, buiten het Burgerlijk Wetboek om en in internationaal verband. Dit was tegelijk een reactie tegen een ongebreidelde vrijheid, alsmede de erkenning van de belangen van de industrie en van de rechten van de schepper van cultuurgooderen.

Aan de twintigste eeuw zal het zijn voorbehouden, naar het woord van *Lacordaire*, de vrijheid van de zwakke te verzekeren, door de vrijheid aan banden te leggen. De wetgeving op de pacht, op de handelsuur, op de hypothecaire lening, op de verzekering zijn in dit verband te vermelden, maar op de voorgrond staat het arbeidsrecht, dat tot een apart wetboek is uitgegroeid.

Een voor de hand liggende methode om het beoogde doel te bereiken, bestond er in, de partij-autonomie te doen wijken voor dwingende wetsbepalingen en, zodoende, bleef men getrouw aan de techniek van het Burgerlijk Wetboek, d.i. aan het beginsel, dat de arbeidsvoorwaarden worden bepaald door middel van een overeenkomst tussen twee personen, de werkgever en de werknemer.

Pogingen om voor de collectieve arbeidsovereenkomst een eigen plaats te veroveren in ons civiel rechtstelsel, zodat de door haar vastgelegde arbeidsvoorwaarden ook zouden gelden ten opzichte van werkgevers en werknemers, die bij de overeenkomst niet persoonlijk waren betrokken, zijn zonder succes gebleven: noch de stilzwijgende lastgeving, noch de zaakwaarneming, noch het beding ten behoeve van derden, noch het gebruik, noch enige andere rechtsfiguur bleken geschikt om de moeilijkheid te overwinnen.

In de plaats van de collectieve overeenkomst voor bepaalde ondernemingen gesloten, die in België maar zelden toepassing heeft gevonden, zijn na de tweede wereldoorlog, veel sterker ingrijpende regelingen tot stand gekomen, waarbij de wil van de contracterende partijen, zowel die van de werkgevers en werknemers, wordt voorbijgegaan. Niet beroepsverenigingen van werkgevers en werknemers als zodanig, maar wel

paritaire commissies, samengesteld uit vertegenwoordigers van de meest representatieve groeperingen van beide, treffen accorden, die voor alle bedrijven van een bepaalde soort zijn bedoeld en die voor alle als imperatief recht zullen gelden, mits aan het getroffen accoord door koninklijk besluit bindende kracht wordt toegekend.

Met deze hervorming, vervat in de besluit-wet van 9 Juni 1945, was de kogel door de kerk; de wetten van 4 en 11 Maart 1954 op de arbeidsovereenkomst van werklieden en van bedienden mochten zich er toe bepalen, naar de bindend verklaarde of te verklaren paritaire accorden te verwijzen. «Indien ter zake geen bij koninklijk besluit bindend gemaakt paritair akkoord bestaat, wordt, wat niet door partijen bedongen is, geregeld door de collectieve overeenkomsten en door de accoorden gesloten in de paritaire comités of door het gebruik» (15).

Deze niet zeer duidelijke tekst heeft een revolutionaire betekenis. Beslissingen in paritaire comités genomen, wanneer die door de Koning zijn bindend verklaard, gaan vóór alle individuele en collectieve overeenkomsten tussen werkgevers en werknemers. De eerste bron van het arbeidsrecht is dan niet meer de individuele of de collectieve partijwil, maar wel een door de Staatsoverheid bekrachtigde beslissing van een professionele instelling (16).

Ongeveer op dezelfde wijze kunnen, ten behoeve ditmaal van de economische ordening, de voortbrenging en de verdeling worden gereguleerd, met het gevolg dat voortbrengers en verdelers zich daarnaar zullen moeten schikken (17). Van deze mogelijkheid is intussen slechts zelden gebruik gemaakt.

De juridische betekenis van deze hervormingen kan als volgt worden bepaald. Verhoudingen op het gebied van het sociale en van het economische leven, die tot dan toe tot de kring van het Burgerlijk Wetboek, althans van het burgerlijk recht hadden behoord, worden naar het publiek recht overgeheveld, omdat, laten wij het bekennen, de methode van het burgerlijk recht niet of niet meer bij machte is, die verhoudingen op bevredigende wijze te regelen. Het algemeen belang is, volgens de opvatting van thans, direct betrokken bij de hier bedoelde aangelegenheden; om het dan maar met een civilistische formule uit te drukken, het algemeen belang is mede-contractant.

Slaan wij nu nog eenmaal ons Burgerlijk Wetboek open, met de bedoeling om hetgeen is geschrapt of nieuw is ingevoegd te vergelijken met hetgeen ongewijzigd is gebleven. De uitkomst is voor ons eerbiedwaardig monument helemaal niet ongunstig. Vleugels zijn afgebroken, andere vergroot of verbouwd, doorgaans in minder klassieke stijl. De totaal-architectuur draagt diepe sporen van het werk der op elkaar volgende geslachten. De eenheid en de overzichtelijkheid hebben geleden. Als geheel beschouwd, is het Burgerlijk Wetboek van 1954 nog steeds het Wetboek Napoleon van 1804.

IV.

Een gewichtige vraag blijft nog te onderzoeken.

Dat het Burgerlijk Wetboek, zoals het thans voor ons ligt, zowel wat zijn techniek als wat zijn inhoud betreft, voor verbetering en verjonging vatbaar blijft, is zeker. Er zal wel niemand worden gevonden, die zulks betwijfelt.

Het probleem echter, dat in sommige landen reeds een oplossing heeft gekregen en aan de oplossing waarvan onze beide naaste burens thans arbeiden, is het probleem van een algehele herziening van het Burgerlijk Wetboek.

Is het op het ogenblik, in ons land, opportuun en,

zo ja, mogelijk een geheel nieuw en verjongd Burgerlijk Wetboek tot stand te brengen? Of zullen wij ons voorlopig liefst tot partiële herzieningen bepalen?

Ondanks de voorbeelden van Duitsland (1896), Zwitserland (1907) en Italië (1924) en ondanks de voorbereiding die in Frankrijk en in Nederland aan de gang is, blijf ik sceptisch gestemd ten opzichte van een herziening in ons eigen land. Die mening verbindt niemand dan mij zelf. En mocht binnen afzienbare tijd, deze grote onderneming toch in gunstige voorwaarden kunnen worden doorgevoerd, dan zou ik mij daarover zeer verheugen.

De tegenwoordige staat van ons burgerlijk recht is voor de rechtszekerheid alleszins niet bevorderlijk. Partiële herzieningen komen traag of blijven helemaal achterwege; wanneer zij, zoals veelal geschiedt, worden ondernomen ingevolge toevallige omstandigheden en zonder de vereiste technische voorbereiding, zullen zij de onoverzichtelijkheid nog vergroten.

Prof. Meijers schreef te recht: «De vraag van de wenselijkheid van de totstandkoming van een nieuw wetboek is geen andere dan die van de mogelijkheid van het behoud van de codificatiegedachte. Het in precedenten vastgelegde recht is bezig de oude teksten van het wetboek te overwoekeren. Het door partiële herziening verkregen nieuwe recht doet het Burgerlijk Wetboek in verschillende los van elkaar staande en dikwijls slecht harmoniërende wetten uiteenvallen... De rechtspraak beproeft een enkele maal door vrije interpretatie een verbetering aan te brengen, maar rechtshervorming door rechtspraak geschiedt incidenteel, met grote tussenpozen... Hoe ouder een wetboek wordt en hoe minder dit voor de behoeften van nieuwere tijden is berekend, des te forser grijpt de rechter in, om dan weer plotseling voor de consequenties van eigen uitspraak terug te deinzen... Zo zijn de voordelen, die men steeds van een wetboek heeft verwacht: eenvoud van het recht, overzichtelijkheid van het recht, rechtszekerheid, meer en meer aan het verdwijnen» (18).

Toch zou ik mij, althans voor België, niet gaarne accoord verklaren met de uitspraak van een andere Nederlandse rechtsgeleerde, waar deze schreef, dat, voor de Nederlandse jurist, het Burgerlijk Wetboek ongeveer is, wat het Corpus Juris was voor de Middeleeuwse commentatoren (19). Het merendeel van de controversen immers, waartoe het Burgerlijk Wetboek heeft aanleiding gegeven, zijn door de werking van de rechtspraak tot rust gebracht.

Bovendien is het een illusie te denken dat een nieuw wetboek zo duidelijk en zo volledig zou kunnen zijn, dat daardoor alle twistpunten zouden kunnen worden uit de wereld gebannen. Nieuwe teksten roepen nieuwe meningsverschillen op. Belangstellenden, die daaraan mochten twifelen, kan ik verwijzen naar de vele dikke boekdelen, die zowel in Zwitserland en in Italië als in Duitsland, naar aanleiding van het nieuwe, gecodificeerde recht zijn verschenen en steeds opnieuw, vermeerderd en verbeterd, in herdruk verschijnen.

Vergeeten wij ook niet, dat een volledig wetboek niet een goed wetboek kan genoemd worden en dat geen wetboek, hoe dan ook opgevat, het rechtsleven vermag stil te leggen. Ook dit had Portalis ingezien, toen hij schreef: «Les besoins de la société sont si variés, la communication des hommes est si active, leurs intérêts sont si multiples, et leurs rapports sont si étendus, qu'il est impossible au législateur de pourvoir à tout... Un code, quelque complet qu'il puisse paraître, n'est pas plutôt achevé, que mille questions inattendues viennent s'offrir au magistrat» (20).

Het ligt helemaal niet in mijn bedoeling, te be-

weren, dat een nieuw wetboek de rechtszekerheid niet zou ten goede komen, alleen verlang ik te waar- schuwen voor overschatting van dit voordeel.

Is onze tijd voor een herziening van onze burgerlijke wetgeving gunstig te noemen? Ik durf het betwijfelen. Sommigen onder U weten nog, dat onze grote rechtsgeleerde *Laurent* in de jaren 1879 en volgende een ontwerp van Burgerlijk Wetboek samenstelde en dat een commissie, in het jaar 1884 benoemd, een aantal partiële ontwerpen heeft opgemaakt⁽²¹⁾. Het ene en de andere zijn thans hopeloos verouderd. Toen was de wereld kalm en toch behoorden, reeds vóór 1914, die ontwerpen tot het verleden.

Sedertdien is heel wat in beroering geraakt. Veel van wat toen voor evident gold, wordt niet meer aanvaard. Nieuwe opvattingen, nieuwe idealen, nieuwe behoeften, nieuwe verhoudingen zijn ontstaan. Voorzeker zou een verjongd wetboek met deze verschijnselen kunnen rekening houden. Maar onze wereld is niet tot stilte gekomen; op het politieke en sociale, op het ideologische, op het economische, op het internationale terrein is de gisting nog aan de gang; hij zou al zeer scherpzinnig en helderziend moeten zijn, die zou vermogen te zeggen, waar de metamorfose zal op uitkomen en hoe het beeld van morgen er uit zal zien.

Gewichtige politieke, economische, sociale en morele veranderingen laten het privaatrecht niet onaangeroerd, al is dit laatste uiteraard rustiger dan het publiek en het administratief recht.

Wil men een poging tot herziening wagen, dan dient de onderneming zodanig te worden opgezet, dat het beste resultaat verzekerd is. De Belgische ontwerpen van de tweede helft der negentiende eeuw waren mislukkingen en het Duitse burgerlijk wetboek van 1896, waaraan veel geleerden hadden meegewerkt, is geen model van helderheid en bondigheid.

De benoeming van een commissie, hoe goed dan ook samengesteld, geeft geen voldoening. Frankrijk heeft die weg gevolgd. Een groep van twaalf vooraanstaande rechtsgeleerden werd in de zomer van het jaar 1945, aangesteld om een herziening voor te bereiden. Haar werkmethode is als volgt: een rapporteur, d.i. een lid van de commissie of een secretaris, krijgt een onderwerp te behandelen, zijn tekst wordt aan een subcommissie voorgelegd, waarna het gewijzigde voorstel aan de plenaire commissie ter goedkeuring wordt onderworpen. Is het niet zonneklaar, dat op die wijze, de eenheid van de hervorming in het gedrang komt? En dan: de Franse commissie is nu negen jaar aan het werk en men vertelt dat zij nog ten minste een gelijke tijd zal behoeven, om haar opdracht te voltooien⁽²²⁾.

Zo gaat het niet. De herziening van het Burgerlijk Wetboek eist de aanstelling van één man, die voor enkele jaren de hem opgedragen taak als zijn levens- taak beschouwt, die wordt in staat gesteld om het voor zijn opdracht vereiste personeel aan te werven, om een beroep te doen op ervaren medewerkers en hun arbeid te honoreren. De Belgische formule van de Koninklijke commissaris verzekert, op een gelukkige wijze, de eenheid van gezag, het bewustzijn van zijn verantwoordelijkheid bij de leider, de samenwerking van deskundigen en de materiële uitrusting van de onderneming.

De keuze van de ontwerper is van het allergrootste belang. Dit grote werk kan slechts worden verricht door een vooraanstaand rechtsgeleerde, deskundig niet alleen in het gehele burgerlijk recht, maar ook in het handelsrecht en in het procesrecht, bovendien geen vreemde in het administratief recht; een jurist, die

in het economische en sociale leven een zeker inzicht heeft; een man die de overtuiging van anderen kan begrijpen en waarderen en die, bij het ontwerpen van een burgerlijk wetboek niet zijn eigen idealen, maar de idealen van zijn volk en van zijn tijd voor ogen heeft.

Over zo iemand beschikte Zwitserland, toen het Eugen *Huber* de opdracht gaf om het schitterend geslaagde wetboek van 1907 samen te stellen. Over zo iemand beschikte Nederland, wanneer het Prof. *Meijers*, zijn grootste rechtsgeleerde, bereid vond om het Burgerlijk Wetboek te ontwerpen; Nederland zal nooit beter diens nagedachtenis kunnen eren dan door zijn wetboek te voltooien en uit te vaardigen.

Een herziening van het Burgerlijk Wetboek, wil zij niet aan haar taak te kort komen, dient het gehele burgerlijk recht te omvatten, met inbegrip van de problemen, waaromtrent geen eensgezindheid heerst, de echtscheiding, de rechtstoestand van de gehuwde vrouw, die van buitenechtelijke kinderen en het huwelijksgoederenrecht niet uitgezonderd. Een verbetering van de techniek en een wettelijke formulering van de jurisprudentiële verworvenheden zijn voorzeker nuttig en wenselijk, maar zij zijn op verre na niet alles, wellicht niet het voornaamste. Het klinkt dan ook niet zeer bemoedigend, wanneer de Franse minister van Justitie bij de installatie van de commissie verklaart: «Le troisième groupe comprend les matières qui, telles que le droit de la propriété et le droit de l'obligation, appellent des solutions juridiques mises en accord avec la situation économique et sociale. (Ce) groupe ne peut comporter des solutions juridiques avant que l'évolution politique, économique et sociale de la France soit déterminée. (Votre travail, quant à ces matières) ne sera qu'un travail préparatoire mais dont l'utilité ne saurait être contestée»⁽²³⁾. En het doet haast pijnlijk aan, wanneer het Nederlandse ontwerp de bestaande wetgeving op de echtscheiding ongewijzigd overneemt, waar die wetgeving, in de zin die de jurisprudentie er aan heeft gegeven, in de praktijk zo ongeveer het tegenovergestelde betekent van wat in de teksten staat geschreven⁽²⁴⁾.

Een herziening van het Burgerlijk Wetboek is een grote, een zeer moeilijke onderneming, die niet zal lukken, wanneer niet de Regering, het Parlement en het volk er naar uitzien als naar een dringende hervorming. Duitsland en Zwitserland konden haar tot stand brengen, omdat zij tot dan toe geen eenheid van recht hadden gekend en naar die eenheid verlangden; Sovjet-Rusland en Italië ook, omdat de vernieuwing van het hele recht werd beschouwd als behorende tot de taak van de Revolutie.

Wat ik U heb voorgehouden in verband met de algehele herziening van ons Burgerlijk Wetboek is niet de uiting van een persoonlijke juridische opvatting, nog minder een uiting van conservatisme, maar berust uitsluitend op de gegevens van de werkelijkheid, in ons land en op dit moment. Wordt de werkelijkheid anders, dan hoeft de wetenschap haar standpunt te herzien.

De Nederlandse hoogleraar Paul *Scholten* heeft, twintig jaar geleden op treffende wijze voor Nederland verklaard wat ik met zijn eigen woorden, op deze dag, voor ons land, tot besluit verlang te herhalen:

«Voor herziening van het Burgerlijk Wetboek is het thans niet de tijd. Toch zal op de duur slechts dan een Burgerlijk Wetboek, dat het private rechtsleven beheerst, kunnen worden verkregen, indien het als een geheel in één worp door één man of een kleine commissie wordt samengesteld... Doch een wetboek

komt niet tot stand alleen als een kring van vakgeleerden dit min of meer wenselijk oordeelt. Daartoe moet een drang zijn uit het volk zelf, die de deskundigen voortstuwt en draagt en alle bezwaren doet opruimen... De tijden moeten rijp zijn voor zo iets; blijkbaar zijn zij dat thans niet. Als zij dat waren, dan zouden zelfs de grote moeilijkheden, die onze staatkundige verhoudingen en het parlementaire stelsel hier in de weg leggen, wel worden overwonnen» (25).

(1) *Observations des tribunaux d'appel sur le projet de Code civil: 1re partie* (Paris, mess. an IX), Tribunaux de Bruxelles (Liv. 1er) et de Liège; — IIIe partie (Paris, brum. an X), Trib. de Bruxelles (Liv. II et III).

(2) E. Van Dievoet, *Het burgerlijk recht in België en in Nederland van 1800 tot 1940*. De rechtsbronnen, 1943, p. 20-39.

(3) E. Van Dievoet, *Het burg. recht ...*, p. 296-307. — Over het verkrijgen van erfdienstbaarheden door verjaring, E. Defacqz, *Ancien droit belge*, II (1873), p. 197 e.v.

(4) J. Van Biervliet, *Ons Burgerlijk Wetboek*, in *Kath. Vl. Hoogeschooluitbreiding*, nr 68, 1904, p. 8 en 12.

(5) J. van Kan, *Het Burgerlijk Wetboek en de Code civil*, in *Gedenkboek B.W.*, 1938, p. 244.

(6) Over de menigvuldigheid der costumen in ons land vóór het B.W., zie o.m. J. Gillissen, *Les phases de la codification et de l'homologation des coutumes dans les XVII Provinces des Pays-Bas*, in *Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis*, XVIII (1950), Afl. I, p. 36-67 en Afl. II-III, p. 239-290. — Mede over de andere bronnen, E. Defacqz, *Ancien droit belge*, I (1873), p. 121-218.

(7) *Discours préliminaire ...* P. A. Fenet, *Recueil complet des travaux préparatoires du Code civil*, Tome premier, Paris, 1827, p. 471 en 476.

(8) E. Van Dievoet, *Levend recht*, in *Meded. Kon. Vl. Acad. voor Wetensch., Lett. en Schone Kunsten van België*, Klasse der Lett., nr 2, Brussel, 1952.

(9) R. Pirson et A. De Villé, *Traité de la responsabilité civile extra-contractuelle*, 2 vol., Brussel, 1935.

(10) *Travaux de la Semaine internationale de droit, Paris, 1950*. L'influence du Code civil dans le monde, Paris, 1954; — M. Planiol, *Traité él.*, I, 1943, nrs 170-177.

(11) Over de methode der Belgische rechtspraak, E. Van Dievoet, *Het burg. recht ...*, p. 383-391 en 512-521.

(12) *Observations des tribunaux*, IIIe partie, Trib. de Bruxelles, *Observations particulières*, p. 32; — *Observations du commissaire du Gouvernement Beyts*, p. 35-124; — In dezelfde zin, 1re partie, Tribunal de Liège, p. 1-3. — G. Ernst noemde, reeds in het jaar 1819, het gebrek aan publiciteit van de eigendomsoverdracht van onroerende goederen: *stupenda et vis credibilibus a pristino jure recessio*. Zie *Oratio de jure quo hodie utimur*, in *Annales Academiae Leodensis*, 1819-1820, p. 4-11.

(13) M. Planiol, *Traité él.*, III, 1948, nr 1710; — H. De Page, IX, 1946, nrs 326-328, spec. p. 230.

(14) *Observations des tribunaux*, 1re partie, Tribunal de Liège, p. 6. — Nicolai, die het advies mede ondertekende,

zal later in de Staten-Generaal dezelfde opvatting verdedigen en de ouderlijke macht betitelen als «un pouvoir qui protège et qui dirige». — Voorduin, *Geschiedenis en Beginselen der Ned. Wetboeken*, II, p. 573.

(15) Wet van 4 Maart 1954 tot wijziging en aanvulling van de wet van 10 Maart 1900 op de arbeidsovereenkomst, artikel 1, waarbij het laatste lid van artikel 3 van deze wet wordt vervangen; — Wet van 11 Maart 1954 tot wijziging van de wet van 7 Augustus 1922 op het bediendencontract..., artikel 1, waarbij het tweede lid van artikel 5 van deze wet wordt vervangen. — De beide teksten zijn gelijklopend.

(16) Een duidelijk overzicht van de nieuwe denkbeelden en van de recente wetgeving vindt de lezer bij F. Van Goethem, *Nieuwe vormen van sociaal recht*, in *Rechtsk. Weekblad*, 13e jg. 1949-1950, nr 24, 26 Feb. 1950, kol. 961 e.v.; *Le droit du travail en Belgique*, in *Atti del primo congresso internazionale di diritto del Lavoro, Trieste 21-27 maggio 1951*, Università di Trieste, 1952; — *Hervormingen in het Belgisch recht omtrent de arbeidsovereenkomst*, in *Sociaal Maandblad Arbeid*, Alphen aan den Rijn (Ned.), 20 Nov. 1954, 9e jg., nr 11, p. 550-555.

De auteur doet te recht opmerken, dat de reglementering van de arbeid ten tijde van het B.W. niet onbestaande was, maar beschouwd werd als behorend tot het politierecht, niet tot het privaatrecht. *Rechtsk. Weekbl.*, loc. cit., kol. 971 met de noten 22 en 23.

(17) Besluit-wet nr 62 van 13 Januari 1935, waarbij het instellen van een economische reglementering van de voortbrenging en de verdeling wordt mogelijk gemaakt.

(18) E. M. Meijers, *Ontwerp voor een nieuw burgerlijk wetboek*, Toelichting, eerste gedeelte, 1954, p. 5-6.

(19) L. J. van Apeldoorn, in *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 1939, p. 80-84.

(20) *Discours préliminaire ...*, P. A. Fenet, *Recueil ...*, I, p. 469.

(21) Fr. Laurent, *Avant-projet de revision du Code civil*, 6 delen, 1882-1885. — De ontwerpen van de Commissie van 1884 zijn gedrukt, maar niet uitgegeven.

(22) Vijf boekdelen zijn mij bekend, waarin de werkzaamheden van de Commissie tot 1950-1951 zijn opgenomen; *Travaux de la Commission de réforme du Code civil*, 1945-1946 tot 1950-1951, Paris, Sirey.

(23) *Travaux de la Commission*, 1945-1946, p. 21-22.

(24) In de toelichting wordt het standpunt van de ontwerper aldus verklaard: «In verband met het bij de behandeling der vraagpunten in de Tweede Kamer opgemerkte en met het algemene standpunt om geen wijzigingen te brengen in regelingen, die in de laatste vijf en twintig jaar zijn tot stand gekomen, worden de Titels betreffende «Ontbinding van het huwelijk», «Scheiding van tafel en bed», «Het vaderschap en de afstamming der kinderen», «Het gezag over minderjarigen», wat de inhoud der artikelen betreft, over het algemeen ongewijzigd gelaten», Toelichting, p. 87. — Over de in de tekst bedoelde rechtspraak, zie E. Van Dievoet, *Het burg. recht ...*, p. 431, p. 462, p. 463 met noot 1 en p. 464 met noot 1.

(25) P. Scholten, *Asser's Handleiding*. Algemeen Deel, 2^e druk, 1934, p. 240-241. In 1938 zal P. Scholten andermaal verklaren: «Een nieuw Burgerlijk Wetboek ontstaat alleen uit politieke drang ... Zolang die er niet is, blijft het oude», in *Gedenkboek B. W.*, p. 30-31.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 20 Mei 1954.

Eerste Voorzitter: M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever: M. Daubresse.

Procureur-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Advocaat: Mr Demeur.

Handelshuur. — Om zich op de bepalingen der wet van 30 April 1951 tegenover de verhuurder te kunnen beroepen moet de huurder van het onroerend goed; hetzij eigenaar, hetzij huurder zijn van de daarin gedreven kleinhandelszaak.

Handelshuur in de zin van artikel 1 van de wet van 30 April 1951 is iedere bij artikel 2 niet uitgezonderde huurovereenkomst, welke tot voorwerp heeft een onroerend goed, dat ingevolge de uitdrukkelijke of stilzwijgende wilsovereenstemming der partijen in hoofdzaak bestemd is tot het daarin drijven van een kleinhandel.

Al onderstelt de in artikel 1 bedoelde bestemming de wilsovereenstemming van partijen in de huur-

overeenkomst, is zij evenwel geen theoretische bestemming, maar behoort zij door de huurder ten opzichte van de verhuurder metterdaad te worden verwezenlijkt; de huurder kan zich derhalve op de bepalingen der wet slechts beroepen tegenover de verhuurder, indien hij hetzij de eigenaar is van een in het onroerend goed gedreven kleinhandelszaak, hetzij de huurder van die kleinhandelszaak.

Danzin t/ Balon en Goossens.

Gelet op het bestreden vonnis, de 24e Januari 1953 gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Namen, uitspraak doende in hoger beroep;

Over het eerste middel, eerste onderdeel, schending van de artikelen 1, 13, 14, 16 en 25 (4° en 5°) van de wet van 30 April 1951 op de handelshuurovereenkomsten,

doordat het bestreden vonnis om aan verweerder Balon het recht op hernieuwing van het huurcontract toe te kennen, zich ertoe beperkt erop te wijzen dat het litigieuze huurcontract betrekking heeft op een tot handel bestemd onroerend goed en als niet ter zake dienend het feit afwijst, dat de handel niet door de

huurder wordt gedreven, en overigens niet vaststelt dat de handelszaak aan laatstgenoemde zou toebehoren of dat hij het in huur heeft gekregen,

zulks terwijl de wet van 30 April 1951 alleen de huurder beschermt, die eigenaar is van een op zijn naam drijft het in het gehuurde onroerend goed gevestigde handelszaak;

tweede onderdeel, schending van dezelfde wetsbepalingen en bovendien van de artikelen 1317 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek en van artikel 97 van de Grondwet,

doordat de Rechtbank te Namen, bij welke conclusies aanhangig waren, waarbij aanlegger in verbreking om de eis tot hernieuwing van het huurcontract te doen afwijzen, deed gelden dat verweerder Balon geen eigenaar was van de in het onroerend goed door zijn onderhuurder geëxploiteerde handelszaak, en dat de wat alleen degene beschermt, die op de handelszaak een recht van eigendom, of althans van huur heeft, zich in het bestreden vonnis erbij bepaalt te zeggen, dat artikel 13 der wet niet vereist dat de betreffende handel door de huurder persoonlijk wordt gedreven,

doordat deze motivering het punt in het midden laat, of de Rechtbank acht dat het recht op hernieuwing door degene mag worden ingeroepen, die noch eigenaar noch huurder van de handelszaak is,

doordat bijgevolg het vonnis, zoals het is gesteld, het Hof van Verbreking geen mogelijkheid biedt zijn toezicht over de wettelijkheid uit te oefenen en niet voldoet aan de op de rechter rustende verplichting zijn beslissing op voldoende wijze met redenen te omkleden;

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat uit de vaststellingen van de rechter over de grond blijkt, dat aanlegger aan eerste verweerder een tot hotel dienend onroerend goed in huur heeft gegeven; dat eerste verweerder dit onroerend goed onderverhuurd heeft aan tweede verweerder, die daarin het soort koophandel als voormeld heeft gedreven; dat hernieuwing van het huurcontract door tweede verweerder ten opzichte van eerste verweerder en door deze ten opzichte van aanlegger is verzocht; dat aanlegger geweigerd heeft in de hernieuwing toe te stemmen, inzonderheid om de reden, dat de eerste verweerder noch eigenaar noch huurder is van de in het onroerend goed geëxploiteerde handelszaak, die aan de onderhuurder, tweede verweerder, toebehoort;

Overwegende dat het bestreden vonnis om de eisen tot hernieuwing in te willigen, hierop steunt dat artikel 13 van de wet van 30 April 1951 « niet vereist dat de betreffende handel door de huurder persoonlijk wordt gedreven »;

Overwegende dat een handelshuurovereenkomst is naar de zin van artikel 1 van voormelde wet, de in artikel 2 niet uitgesloten huurovereenkomst, welke tot voorwerp heeft een onroerend goed, dat, naargelang van het geval, ingevolge het uitdrukkelijk of stilzwijgend accoord der partijen in hoofdzaak bestemd is tot het drijven van een kleinhandel;

Maar dat de in artikel 1 bedoelde bestemming, al onderstelt zij het accoord van de partijen in de huurovereenkomst, evenwel geen theoretische bestemming is; dat zij door de huurder ten opzichte van de verhuurder inderdaad behoort te worden verwezenlijkt; dat, derhalve de huurder, om zich jegens de verhuurder op de bepalingen der wet te kunnen beroepen, hetzij eigenaar behoort te zijn van een in het onroerend goed geëxploiteerde klein-handelszaak, hetzij dergelijke handelszaak in huur moet hebben gekregen;

Dat deze interpretatie der wet bevestigd wordt, zo door de parlementaire geschiedenis van artikel 1 als door de bepalingen, betreffende het recht van de huurder op hernieuwing van de huurovereenkomst en op de uitwinningsvergoeding;

Waaruit volgt dat het middel in zijn eerste onderdeel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, behalve voor zoveel het de tegeneis van Balon tegen Goossens niet gegrond verklaart;

Gelast dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten, daarin begrepen de kosten van de uitgifte van het bestreden vonnis;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dinant, in hoger beroep uitspraak doende.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 10 Juni 1954.

Voorzitter : M. Fettweis.

Raadsheer-Verslaggever : M. Piret.

Procureur-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs Ancliaux en Van Leynseele.

Rijksmaatschappelijke Zekerheid. — Betekenis van het begrip « dienstboden » in art. 2, tweede lid, Wetsbesluit van 28 December 1944. — Daaronder kan ook vallen de huisbewaarster van een gebouw met verscheidene bewoners.

Artikel 2, tweede lid, van het wetsbesluit van 28 December 1944 sluit de werkgevers en werknemers, tussen wie een dienstboden-overeenkomst bestaat, voorlopig uit van de toepasselijkheid van het regime van dat Wetsbesluit, zonder te bepalen wat onder het begrip « dienstboden » moet worden verstaan.

Door « dienstbode » dient overeenkomstig de gebruikelijke zin van het woord te worden verstaan de persoon, die ten dienste van het huishouden en van het huis van de meester staat.

Niet vereist is dat de werkzaamheden worden verricht in een gebouw of in een gedeelte van een gebouw, waarvan een enkele meester het uitsluitende genot heeft, opdat een persoon ten dienste van het huis van de meester zou staan.

Het karakter van de dienst wordt niet gewijzigd doordat de werkzaamheden in hoofdzaak of bijkomend worden verricht in lokalen, waarvan verscheidene mede-eigenaren gezamenlijk het genot hebben.

Delen van een gebouw houden niet op delen van een particuliere woning te zijn, omdat zij gemeen zijn aan verscheidene bewoners van een gebouw.

Laminne t/ R. M. Z.

Gelet op het bestreden vonnis, de 10e Juli 1953 gegeven door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, zetelende in hoger beroep;

Overwegende dat uit de aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat de vordering door verweerder, Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid, inge-

steld, ertoe strekt aanleggers te doen veroordelen tot betaling van de bijdragen welke verschuldigd zouden zijn voor de huishouderster te kunnen dienst staande in het onroerend goed, waarvan zij de verschillende flatwoningen betrekken;

Dat het bestreden vonnis aanhaalt dat gezegde huishouderster hoofdzakelijk haar diensten presteerde voor het onderhoud der gemeenschappelijke delen van dit onroerend goed;

Dat aanleggers een tegeneis ingediend hebben tot terugbetaling van de bijdragen welke zij voor diezelfde huishouderster onverschuldigd zouden betaald hebben;

Overwegende dat de rechter over de grond de aanvoering van verweerders heeft aangenomen en de tegeneis heeft afgewezen;

Over het eerste en het derde middel: het eerste: schending van artikel 97 der Grondwet, van artikel 2, alinea's 1 en 2, van de besluitwet van 28 December 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders;

doordat het bestreden vonnis, kennis hebbend van de vraag te weten of de huishouderster ten dienste van aanleggers in verbreking verbonden was door een dienstbodencontract of door een eenvoudig dienstcontract, na verklaard te hebben dat het onontbeerlijk was, « om de maatstaf vast te stellen welke toelaat « het dienstbodencontract » te onderscheiden, te verwijzen naar de gebruikelijke en gangbare opvatting », beslist « dat als boden of huispersoneel gebruikelijk worden beschouwd de arbeiders wier hoofdzakelijke bedrijvigheid tot voorwerp heeft de dienst van de persoon van de meester of die van de leden zijner familie » en dienvolgens het hoger beroep van aanleggers in verbreking afwijst;

dan wanneer de gebruikelijke zin door de wetgever gegeven aan de woorden « dienstboden » in alinea 2 van de besluitwet van 28 December 1944 gebezigd, deze is van « een persoon die ten dienste van het huis en van het gezin staat »;

het derde: schending van artikel 97 van de Grondwet, van artikelen 544, 551, 577bis, 1319 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 2, alinea's 1 en 2 van de besluitwet van 28 December 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders,

doordat het bestreden vonnis, enerzijds, staande houdt dat de huishouderster ten dienste van aanleggers in verbreking verbonden is door een dienstcontract en niet door een dienstbodencontract, om reden dat zij « de drempel van de private woning van appellanten (de huidige aanleggers) » niet overschrijdt, en anderzijds vaststelt dat « het reglement van mede-eigendom aan de huishouderster oplegt » (artikel 70); de dienst van huishouderster omvat al wat gewoonlijk gedaan wordt in de wel onderhouden onroerende goederen;

1. Het houden in uitstekende staat van reinheid der gemeenschappelijke plaatsen van het onroerend goed, der troittoirs en tuintjes;

2. Het verbranden van de huishoudelijke vuilnissen;

3. Het ontvangen van pakken en boodschappen en het houden van deze ter beschikking van de inwoners;

4. Het sluiten van de ingangsddeur vanaf 10 uur 's avonds en het openen van deze op verzoek na dit uur;

5. Het laten bezichtigen der te verkopen of te huren woningen en garages;

6. Het toezicht en het onderhoud van de centrale verwarming en de verdeling van het warm water;

7. Het uitvoeren van kleine herstellingen aan de lift en het onderhouden van deze volgens de aanduidingen welke hem zullen worden gegeven;

8. Het toezicht over het komen en gaan in het onroerend goed;

9. Over het algemeen, doen al wat de beheerder hem zal bevelen voor het goed onderhoud der gemeenschappelijke gedeelten van het onroerend goed;

doordat beide beweegredenen tegenstrijdig zijn, wat met een gebrek aan motivering gelijkstaat;

of, althans, doordat de rechter over de grond geenszins zijn verklaring rechtvaardigt, volgens welke de gemeenschappelijke gedeelten van het onroerend goed, geen deel van de « private woning », van de werkgever zouden uitmaken, en dat het bestreden vonnis, dienvolgens, naar de wens van de Grondwet niet met redenen is omkleed;

of eindelijk, doordat het beperkend begrip van « de private woning » door de rechter over de grond uitgewerkt, onwettig is,

en doordat, dienvolgens, het bestreden vonnis artikel 2 van de besluitwet van 28 December 1944 schendt:

Overwegende dat artikel 2, alinea 2, van het besluitwet van 28 December 1944 de werknemers en werkgevers verbonden door een dienstbodencontract voorlopig uit het toepassingsveld van het regime van gezegde besluitwet sluit, zonder het begrip te bepalen van de dienstboden;

Overwegende dat, dienvolgens, door dienstboden dient verstaan, overeenkomstig de gebruikelijke zin van de termen, de persoon die ten dienste van het huishouden en van het huis van de meester staat;

Overwegende dat niet wordt vereist dat de prestaties zouden geleverd zijn in een onroerend goed of een gedeelte van onroerend goed waarvan één enkele meester het uitsluitend genot heeft opdat een persoon ten dienste van het huis van de meester zou staan;

Dat het karakter van de dienst niet gewijzigd is wanneer de prestaties hoofdelijk of bijkomend worden geleverd in de lokalen waarvan meerdere mede-eigenaars gezamenlijk het genot hebben;

Dat, in strijd met wat het bestreden vonnis aanneemt, delen van een onroerend goed niet ophouden delen van een private woning te zijn omdat zij gemeen zijn aan verscheidene inwoners van het onroerend goed;

Overwegende dienvolgens, dat de beweegredenen van het vonnis wettelijk het dispositief ervan niet rechtvaardigen;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Nijvel, zetelende in hoger beroep;

Veroordeelt verweerder tot de kosten.

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 17 December 1953.

Voorzitter : M. Baers.

Raadsheren : M.M. Maréchal en Liard

Openbaar Ministerie : M. Blondeel.

Advocaten : Mrs Botson, Lescot en G. Franck.

1. **Bedrieglijke bankbreuk. — Strafrechtelijk begrip van faillissement. — Strafrechtelijk is de in art. 442, lid 3, W.v.K. bepaalde termijn zonder belang.**
2. **Uitgifte van chèque zonder dekking. — Vereisten voor de strafbaarheid krachtens art. 509 bis W.v.S.**

1. *De strafrechter stelt in volle vrijheid de wettelijke staat van faillissement vast zonder te zijn gebonden noch door het al of niet uitspreken van het gerechtelijke faillissement, noch door de in het derde lid van artikel 442 W.v.K. bedoelde termijn.*

De staat van faillissement bestaat inderdaad wettelijk, zodra een koopman zich bevindt in de bij artikel 437 W.v.K. beschreven toestand.

De bij artikel 442 W.v.K. bedoelde faillietverklaring heeft slechts ten doel de burgerlijke gevolgen van het faillissement te doen ontstaan.

De in het derde lid van artikel 442 W.v.K. bepaalde termijn heeft slechts betrekking op de gerechtelijke staat van faillissement. Zulks valt vooreerst af te leiden uit de omstandigheid, dat de bepalingen betreffende de termijn van zes maanden deel uitmaken van artikel 442 W.v.K., dat gaat over de gerechtelijke staat van faillissement; het volgt ook uit de «ratio legis» van de bepalingen van voormeld derde lid, die enkel beogen de storende weerslag van het faillissement op het maatschappelijke leven te beperken.

Nergens is er een aanwijzing, dat de wetgever de vervolging van de bankbreuk aan een uitzonderlijke verjaringstermijn zou hebben willen onderwerpen.

2. *Artikel 509 W.v.S. stelt als vereiste voor de strafbaarheid van het feit alleen, dat de dader een chèque heeft uitgegeven wetende dat er geen voldoende en beschikbare dekking aanwezig was. Het feit, dat de schuldeisers hebben geweten dat op het ogenblik der uitgifte geen dekking aanwezig was, doet niets af aan de strafbaarheid van de uitgifte.*

O.M. en Hanset b.p. t/ Marescau.

I. Over de openbare vordering :

Wat de betichtingen A en B betreft :

Overwegende dat vooraf dient opgeworpen dat de eerste rechter ten onrechte heeft verklaard dat de datum van de staking der betalingen dient vastgesteld op 11 Februari 1950 en niet, zoals de aangestelde deskundige het vooropzet, op 10 Augustus 1949;

Overwegende dat betichte beweert dat de openbare vordering wegens bankbreuk niet ontvankelijk zou zijn, wanneer, zoals in casu, meer dan 6 maand zijn verlopen tussen de staking der betalingen en het inleiden der strafvordering wegens bankbreuk; dat hij desbetreffende de bepalingen inroept van artikel 442, alinea 3, van het Wetboek van Koophandel (wet van 18 April 1851);

Overwegende dat deze stelling van betichte niet kan worden aanvaard;

Dat de strafrechter in volle vrijheid de wettelijke staat van falings vaststelt zonder te zijn gehouden noch door het al of niet uitspreken van de gerechte-

lijke falings, noch door de termijn van zes maanden voorzien in artikel 442, alinea 3;

Overwegende inderdaad dat de falings wettelijk bestaat wanneer een handelaar zich in de voorwaarden bevindt van artikel 437 der wet van 18 April 1851;

Dat de falingsverklaring waarvan sprake in artikel 442 slechts voor doel heeft de burgerlijke gevolgen van de falings te doen ontstaan;

Overwegende dat anderzijds de termijn voorzien door alinea 3 van artikel 442 dezer wet slechts betrekking heeft op de gerechtelijke staat van falings;

Dat zulks vooreerst af te leiden is uit de omstandigheid dat de bepalingen betreffende de termijn van 6 maand deel uitmaken van artikel 442 dat gewijd is aan de gerechtelijke staat van falings;

Dat zulks eveneens voortvloeit uit de ratio legis van de bepalingen van alinea 3, die enkel beogen de storende weerslag te beperken van de falings op het maatschappelijk leven;

Dat er ook dient op gewezen dat er geen aanwijzing is om aan te nemen dat de wetgever de vervolging van de bankbreuk heeft willen onderwerpen aan een uitzonderlijke verjaringstermijn (zie : Verbr. 1 October 1880, Pas. I, 292; 18 October 1938, Pas. 329; 19 Januari 1937, Pas. 1937, I, 20; R. D. P. 37, blz. 223; Janssens de Bisthoven, R. D. P. 1933, blz. 1084 en volg.);

Overwegende dat de openbare vordering wat de feiten van bankbreuk betreft, dan ook ontvankelijk is; *Wat betichting A betreft :*

Overwegende dat, in strijd met wat betichte in zijn besluiten desbetreffende beweert, de Raadkamer hem wel op grond van deze betichting voor de Correctie-nele Rechtbank heeft verzonden;

Overwegende echter dat de feiten dezer betichting evenmin bewezen zijn geworden vóór het Hof als vóór de eerste rechter;

Wat betichting B betreft :

Overwegende dat evenmin als voor de eerste rechter, de feiten der betichting B, c, bewezen zijn geworden;

Overwegende dat de eerste rechter, wat betichting B, d, betreft, ten onrecht heeft verklaard dat deze feiten bewezen zijn als zijnde gepleegd op 15 Februari 1950 en in die zin deze betichting heeft gewijzigd, zonder dat trouwens betichte kennis blijkt te hebben gekregen van deze wijziging; dat uit het onderzoek vóór het Hof is gebleken dat betichte zich heeft plichtig gemaakt aan de feiten zoals ze in de dagvaarding werden omschreven;

Overwegende dat de bewering van betichte dat hij niet zou hebben geweten dat hij in staking van betaling was, niet van aard is om het strafrechterlijk karakter van het verzuim weg te nemen;

Overwegende dat feit B, d, I niet bewezen is gebleven; dat het Hof inderdaad niet voor bewezen houdt dat het storten van de som van 147.000 frank door IJzewijn, als een lening dient te worden aangezien;

Overwegende dat de feiten B a, B a, II, III en IV, 1 tot 11 bewezen zijn gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan;

Dat de bemerkings van betichte over het bedrag van de in omloop gebrachte effecten, vermeld in betichting B a, II, de waarde niet verminderen van de bevindingen van de aangestelde deskundige;

Over betichting C :

Overwegende dat deze betichting eveneens bewezen is gebleven;

Dat de beweerdde omstandigheid dat de schuldeisers

zouden hebben geweten dat op het ogenblik der uitgifte geen dekking bestond, niet van aard is om het strafrechterlijk karakter weg te nemen van de kwestige uitgiften; dat artikel 509 bis geen andere vereisten stelt dan het uitgeven van een check of een gelijkwaardige titel, wetende dat er geen voldoende en beschikbare dekking is;

Dat de beschouwing aangaande het afwezig zijn van bedrieglijk inzicht vreemd is aan de betichting;

Overwegende dat de betichting D niet bewezen is gebleven;

Dat E niet bewezen is;

Overwegende dat alle feiten B en C zich vermengen als spruitende uit een zelfde misdadig inzicht;

Overwegende wat de feiten B en C betreft, een te strenge toepassing der Strafwet werd gedaan; dat de hierna uitgesproken straf als een gepaste beteugeling voorkomt van de door het Hof weerhouden feiten;

II. *Over de burgerlijke vordering:*

Overwegende dat het Hof onbevoegd is om over deze vordering te beslissen, daar ten laste van betichte geen misdrijf is vastgesteld waaruit schade voortsproot voor de burgerlijke partij;

Om deze beweegredenen,

Doet het bestreden vonnis te niet;

Wijzigende:

Op strafgebied:

Spreekt betichte vrij van wege de betichtingen A, B c en d, I, D en E;

Veroordeelt hem hoofdens de vermengde feiten B a, b, C, 1 tot 11, tot een gevangenisstraf van drie maanden en geldboete van 26 frank;

Beveelt dat het arrest bij uittreksel zal ingelast worden in de dagbladen «Het Handelsblad» en de «Gazet van Antwerpen», verschijnende te Antwerpen en dat het gedurende drie maanden zal aangeplakt worden in de gehoorzaal der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, dit alles op kosten van betichte en gelijkvormig de vorm voorgeschreven door artikel 472 der wet van 18 April 1851;

Verwijst betichte, ten aanzien der openbare partij, in de kosten van eerste aanleg en in de beroepskosten.

Op burgerlijk gebied:

Verklaart zich onbevoegd;

Laat ten laste van de burgerlijke partij de door haar gedane kosten van de twee aanleggen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. 21 Mei 1954.

Eerste Voorzitter: M. Van Winkel.

Raadsheren: M.M. Bossaert en De Vreese.

Eerste Advocaat-Generaal: M. Vermeulen.

Advocaat en epuratie. — Schraping van de naam van een advocaat van de Tabel der Orde. — Verzoek om wederinschrijving. — Afwijzing door Tuchtraad. — Hoger Beroep van deze beslissing ontvankelijk. — Anders het O.M.

Advocaat, wiens naam van de Tabel is geschrapt ingevolge beslissing van de Krijgsauditeur krachtens de artikelen 2/5° en 4 van het Wetsbesluit van 19 September 1945, zonder dat hij echter van die

Orde werd uitgesloten. Verzoek aan de Tuchtraad, niet tot opneming in de Orde, waarvan hij nooit is uitgesloten, maar alleen om wederinschrijving van zijn naam op de tabel, op grond van een arrest van het Hof, waarbij het op hem toegepaste verval van rechten beperkt werd tot een tijd, eindigende op de dag van het arrest.

Daar de schrapping van appellant's naam op de Tabel der Orde slechts geschied is in uitvoering van de beslissing, waarbij levenslang verval van rechten tegen hem werd uitgesproken, diende hij opnieuw te worden ingeschreven na het verstrijken van de termijn, tot dewelke de vervallenverklaring naderhand door de bevoegde rechter werd beperkt. De afwijzing door de Tuchtraad van het verzoek van appellant heeft dan ook geen andere betekenis dan die van een uitsluiting uit de Orde bij tuchtmaatregel. Beslissingen, waarbij tuchtmaatregelen worden genomen, zijn ongetwijfeld voor hoger beroep vatbaar; het ingestelde hoger beroep is derhalve ontvankelijk.

O. M. : De weigering van de Tuchtraad om appellant opnieuw in te schrijven op de Tabel is een maatregel van zuiver administratieve aard en niet een tuchtmaatregel; het hoger beroep daartegen is derhalve niet ontvankelijk. Zie nader de conclusie van het O. M.

M. t/ Procureur-Generaal.

Conclusies O.M.

Overwegende dat het door appellant bij eenvoudige brief d.d. 18 November 1953 tegen de beslissing van de Tuchtraad der Advocatenorde bij de rechtbank van eerste aanleg te S..., d.d. 10 November 1953 ingestelde beroep binnen de wettelijke termijn is geschied. (K. B. n° 261, d.d. 24 Maart 1936), en naar de vorm regelmatig voorkomt (Verg. Luik, 31 Januari 1889, Pas. 1889, II, 103; Verbreking, 29 April 1895, (beweegredenen), Pas. 1895, I, 167; Gent, 25 October 1902, Pas. 1903, II, 91);

Overwegende echter dat bedoeld beroep niet ontvankelijk is;

Overwegende immers dat bij brief d.d. 26 Maart 1953, toegezonden aan de heer Stafhouder van de Orde der Advocaten bij de rechtbank van eerste aanleg te S..., appellant zijn verzoek bevestigde, strekkende tot het bekomen van de Tuchtraad van de toelating «de titel van advocaat te mogen dragen»; dat dergelijk verzoek, in verband gesteld met de beslissing van dezelfde Tuchtraad d.d. 17 October 1946 en met het in kracht van gewijsde gegaan arrest, gewezen door het Hof van Beroep te Gent op 30 April 1948, niets anders kan betekenen dan een verzoek om nieuwe inschrijving of herinnering op de Tabel van bedoelde Advocatenorde, waarop de naam van appellant sedert 17 October 1946 geschrapt bleef, en geenszins, zoals appellant in zijn beroepsakte voorhoudt, een verzoek tot inschrijving op de lijst der advocaten bij voormelde rechtbank, meer in het bijzonder beheerst door de bepalingen van het K. B. 20 October 1913, gewijzigd bij het K. B. dd. 15 Februari 1926;

Overwegende dat de bestreden beslissing d.d. 10 November 1953 dus de weigering van de Tuchtraad betreft om appellant opnieuw in te schrijven op de Tabel der Advocatenorde, waarop hij vroeger was geschrapt, als gevolg van een beslissing van de Krijgsauditeur, getroffen op grond van art. 2/5° en 4 van het Wetsbesluit d.d. 19 September 1945, en die het levenslang verval medebracht van de rechten, genoemd in art. 123 sexties, S. W., o.m. van het recht

op een lijst der advocaten ingeschreven te worden;

Overwegende dat, waar art. 123 sexties S. W. de prerogatieven van de Raad der Advocatenorde geenszins aantast, de bedoelde weigering om appelland opnieuw in te schrijven op de Tabel der Advocatenorde een maatregel is van zuiver administratieve aard, door de Tuchtraad als soevereine overheid onherroepelijk getroffen, in de volledige uitoefening van de wettelijke opdracht, hem alleen en uitsluitend toevertrouwd bij art. 3 van het K. B. d.d. 5 Augustus 1836, en zulks ten opzichte van een advocaat, die op de Tabel niet meer onder de tucht van de Orde viel, noch kon vallen; dat deze maatregel dus geenszins kan worden beschouwd als de beslissing van een tuchtoverheid, die ermede belast is gerechtigheid te doen geschieden, en de getroffen maatregel derhalve met geen enkel rechterlijk of disciplinair kenmerk is bekleed (Zie: Verbreking, 15 Januari 1920, tegen arrest Brussel d.d. 27 November 1917 (Pas. 1918, II, 44) met de memorie tot staving van de voorziening, en de belangwekkende besluiten van de heer Procureur-generaal Terlinden, Pas. 1920, I, 24 tot 39; B. J. 1920, kol. 255; J. T. 1953, blz. 499; Léon Hennebicq, « Les Barreaux maîtres de leur barre, J. T. 1935, kol. 235; Eug. Reumont, « La Compétence Disciplinaire », J. T. 1953, blz. 661-662);

Overwegende dat, in geval mocht worden aanvaard dat de bestreden maatregel wegens het arrest, gegeven door de 5e Kamer van het Hof van Beroep te Gent op 16 Februari 1953, betreffende de epuratie inzake burgertrouw, bepaalde belangen van appelland kan schaden, en waar dienvolgens mocht worden voorgedragen dat het beroep rechtens is, zo dikwijls de aan de rechter in beroep opgedragen beslissing dient te worden gelijkgesteld met een echt vonnis, dat bepaalde rechten kan schaden, volgende beschouwingen nochtans, welke door hierboven vermelde rechtspraak en rechtsleer worden beklemtoond, de niet-ontvankelijkheid van het beroep in deze zaak doen uitschijnen :

1°) een zoals in deze zaak getroffen administratieve maatregel is geen vonnis, zodat het beroep tegen zulkdanige maatregel als uitzondering geldt, en derhalve, zonder schending van onze grondwettelijke principes (artikelen 92 tot 94 Grondwet), alleen dan ontvankelijk is, wanneer een uitdrukkelijke wetsbepaling aan de rechter in beroep de vereiste macht en bevoegdheid toekent om er kennis van te nemen;

2°) geen enkele wet echter verleent aan het Hof van Beroep de macht of de bevoegdheid kennis te nemen van de maatregelen, getroffen door de Tuchtraden van de Orde der Advocaten, houdende weigering van inschrijving van doctoren in de rechten of herinschrijving van advocaten op de Tabel der Orde;

3°) bij ontstentenis van dergelijke wettelijke bepaling zou de uitbreiding tot voormelde administratieve maatregelen van de uitzonderlijke rechtsmacht der Hoven van Beroep loutere willekeur betekenen, vermits art. 29 van het Keizerlijk Decreet d.d. 14 December 1810 het recht op beroep vóór deze Hoven enkel toekent aan de advocaten, die — met uitzondering van de waarschuwing, — de censuur, de berisping de schorsing of de schrapping van een beslissing, waardoor de Tuchtraad zijn eigenlijke rechtsmacht uitoefent, zoals hem opgedragen wordt door art. 23 van het bedoelde Decreet;

4°) het is bij vergissing dat de vroegere Belgische rechtspraak, meestal impliciet en zonder dat de vraag bepaald gesteld werd, de ontvankelijkheid heeft aanvaard van het beroep tegen de maatregel van de Tuchtraad, houdende weigering van inschrijving of

wederinschrijving op de Tabel der Orde van een doctor in de rechten of van een gewezen advocaat, wiens naam vroeger op deze Tabel werd weggelaten of er van geschrapt. Zie o.m. Brussel, 8 Feb. 1843, B.J. 1843, kol. 256 en 338; Brussel, 9 Mei 1882, Pas. 1883, II, 319; Brussel, 9 Mei 1883, Pas. 1883, II, 150; Brussel, 25 Mei 1887, Pas. 1887, II, 259; Brussel, 24 April 1889, Pas. 1889, II, 318; Brussel, 31 December 1890, Pas. 1891, II, 35; Gent, 25 October 1902, Pas. 1903, II, 91; in zekere mate: Luik, 13 April 1891, Pas. 1891, II, 355; J. T. 1891, kol. 555; J. T. 1891, kol. 929; doch geenszins Verbreking, 3 Mei 1892, Pas. 1892, I, 238; zoals de heer Procureur-generaal Terlinden doet uitschijnen in zijn besluiten vóór Verbreking, 15 Januari 1920, Pas. 1920, I, 35, eerste kolom); deze vergissing, die gedurende vele jaren alhier verwarring heeft gesticht tussen de twee onderscheiden functies van de Tuchtraad (zie: Duchaine et Picard, n° 59; Eug. Reumont, Op. cit., J. T. 1953, 661), spruit voort uit een verkeerde toepassing in ons land van de Franse rechtsleer en rechtspraak; uit het oog werd immers verloren dat, zo beide landen gedurende een zekere tijdspanne in zake beheerst werden door het Decreet van 1810, deze gemeenschap van regelen opgehouden heeft, toen in Frankrijk de Koninklijke « ordonnance » d.d. 20 November 1822, en in België, het K. B. d.d. 5 Augustus 1836, twee verschillende regimes hebben gehuldigd, en in ons land, o.m. art. 3 van vermeld K. B. de samenstelling van de Tabel van de Orde der Advocaten uitsluitend en onherroepelijk aan de enige Tuchtraad heeft toevertrouwd, zonder de minste inmenging van enige overheid of rechtscollege, en waarvan de beslissingen hieromtrent zonder uitdrukkelijke tekst voor beroep niet vatbaar kunnen zijn; trouwens, zoals de heer Procureur-generaal Terlinden in zijn besluiten vóór het arrest van het Hof van Verbreking d.d. 15 Januari 1920 (Pas. 1920, I, 37, 2de kolom) zeer terecht opmerkte :

« On n'impose pas, sans texte, à une compagnie un » membre, que, par raison de dignité, elle a cru devoir » repousser. Les questions de dignité touchent au » fort intérieur; elles sont, dès lors, d'appréciation » souveraine et les décisions rendues en cette matière » doivent échapper à tout contrôle et à toute sanc- » tion. »

Om deze beweegredenen,

Behage het aan het Hof,

Het beroep tegen de beslissing van de Tuchtraad der Advocatenorde bij de rechtbank van eerste aanleg te Y... d.d. 10 November 1953 als niet ontvankelijk af te wijzen;

Appelland te veroordelen tot al de kosten van het geding, daarin begrepen de onkosten van betekening van het te wijzen arrest.

De Advocaat-generaal,
(w.g.) J. Matthijs.

Arrest

Gehoord appelland in zijn middelen en besluiten en de heer Matthijs, advocaat-generaal, in zijn advies;

Gezien de stukken o.m. de beslissing van de Tuchtraad der Advocatenorde bij de Rechtbank van eerste aanleg te Y..., d.d. 10 November 1953, waarbij het verzoek van appelland om inschrijving op de tabel van bedoelde Orde afgewezen werd;

Over de ontvankelijkheid van het hoger beroep :

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig ingesteld werd;

Overwegende dat de bewijsvoering van het Openbaar Ministerie — en de daarbij aangehaalde rechtsleer en rechtspraak — tot staving van de tegengeworpen exceptie van niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep ter zake niet dienend zijn;

Overwegende dat inderdaad volgt uit een arrest, door deze Kamer gewezen op 30 April 1948, dat, — in uitvoering ener beslissing, d.d. 26 Januari 1946 door de Krijgsauditeur te Gent tegen appellant genomen op grond van de artikelen 2, 5° en 4 van het Wetsbesluit van 19 September 1945, betreffende de epuratie in zake burgertrouw, en het verval meëbrengend van het recht om ingeschreven te zijn op een lijst van advocaten —, enkel appellant's naam van de Tabel der advocaten bij de balie te Y... geschrapt werd, zonder dat hij echter van die Tabel uitgesloten is geworden;

Overwegende dat appellant's verzoek, dat door de thans bestreden beslissing van de Tuchtraad verworpen werd, dan ook geenszins strekte tot zijn opneming in de Orde, vermits hij er nooit van uitgesloten was geworden, maar enkel tot herinschrijving van zijn naam op de Tabel, waarvan die naam in uitvoering van bovengemelde beslissing van de krijgsauditeur was weggelaten, en dit als gevolg van het arrest door de 5e Kamer van dit Hof op 16 Februari 1953 gewezen, waarbij het levenslang verval van rechten, door verzoeker opgelopen, beperkt werd tot een tijdspanne op de dag dier uitspraak eindigend;

Overwegende dat waar de weglating van appellant's naam op de Tabel der Orde slechts geschied was in uitvoering van de beslissing, waarbij hij levenslang verval van rechten opliep, hij logischerwijze opnieuw diende te worden ingeschreven na het verstrijken van de termijn, tot dewelke de oorspronkelijke levenslange vervallenverklaring van rechten naderhand door de bevoegde rechtsmacht werd beperkt;

Overwegende dat de weigering door de Tuchtraad om op het te dien einde door appellant ingediend verzoek in te gaan dan ook geen andere betekenis heeft dan een uitsluiting bij tuchtmaatregel uit de Orde, zoals trouwens uit de redengeving van de beroepen beslissing duidelijk volgt;

Overwegende dat de beslissingen, waarbij tuchtmaatregelen worden getroffen, ongetwijfeld voor hoger beroep vatbaar zijn;

Ten gronde :

a) *Wat de uitsluiting van appellant uit de Orde der advocaten aangaat :*

Overwegende dat voorzeker de Tuchtraad bij gelegenheid van appellant's verzoek tot herinschrijving van zijn naam op de Tabel der Orde ambtshalve tegen hem een tuchtmaatregel kon treffen, vermits hij — zoals hierboven uiteengezet — nog altijd tot de Orde behoorde;

Overwegende dat, zo weliswaar de daartoe vereiste pleegvormen niet werden nageleefd, en namelijk de herhaalde verhoren of oproepingen van de belanghebbende, geschreven bij artikel 28 van het Keizerlijk Decreet van 14 December 1810, niet zijn geschied, appellant thans van de daaruit volgende nietigheid afstand doet en het Hof verzoekt ten gronde te beslissen;

Overwegende dat naar het oordeel van het Hof appellant's gedraging gedurende de vijandelijke bezetting, zoals zelve is gebleken uit de processtukken en bij de behandeling van het beroep tegen zijn inschrijving op de lijst, voorzien door artikel 4 van het Wetsbesluit van 19 September 1945, betreffende de

epuratie in zake burgertrouw, zijn uitsluiting uit de balie niet vereist en de reeds geschiede schorsing tot derzelve beteugeling volstaat;

b) *Wat de herinschrijving van appellant's naam op de Tabel der Orde betreft :*

Overwegende dat zo — waar geen grond tot uitsluiting bestaat — appellant's herinschrijving op de Tabel der Orde logisch zou moeten volgen op het verstrijken van de termijn, gedurende dewelke hij van zijn burgerrechten vervallen was, er in feite nochtans hiertoe geen aanleiding meer bestaat;

Overwegende dat appellant immers vóór het Hof verklaard heeft vrijwillig af te zien van de verdere uitoefening van het beroep van advocaat en er dan ook geen grond meer is om zijn naam nog verder op de Tabel te vermelden;

Om deze redenen :

het Hof, rechtdoende op tegenspraak,
Gelet op art. 24 van de Wet van 15 Juni 1935,
Ontvangt het hoger beroep;

Er op beslissend :

Doet te niet de bestreden uitspraak in zover zij de uitsluiting van appellant medebrengt;

Zegt dat er thans echter geen grond meer is om de herinschrijving van appellant's naam op de Tabel der advocaten bij de Balie te Y... te bevelen;

Kosten ten laste van de Staat.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e kamer. — 30 October 1954.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Van Hove.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaat : Mr Hoste.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Inventaris der goederen. — Zin van art. 279 B.W.

Partijen voldoen volkomen aan de vereisten van artikel 279 B.W. wanneer zij vóór hun eerste verschijning vóór de Voorzitter der Rechtbank een notaris gelasten met het opmaken van een inventaris waarin zij verklaren geen goederen te bezitten ter uitzondering van hun klederen, linnen en juwelen die geschat worden op 3.000 fr.

Het doel door de wetgever beoogd in artikel 279 B.W. bestaat erin dat, vóór de echtscheiding, alle aangelegenheden op materieel gebied tussen partijen definitief zouden worden vastgelegd.

Boereboom t/ De Buysere.

Advies O.M.

Uit de medegedeelde bescheiden blijkt dat de partijen voldoen en hebben voldaan aan de voorwaarden en voorschriften door de wet voorzien om toegelaten te worden tot de echtscheiding met wederzijdse toestemming.

Enkel zijn zij, luidens het vonnis a quo, te kort gekomen aan de voorschriften van artikel 279 B.W., dat voorschrijft dat zij voorafgaand gehouden zijn inventaris en schatting van al hun bezit op te maken en hun wederzijdse rechten te regelen.

Partijen verschijnen de eerste maal voor de Voor-

zitter der Burgerlijke Rechtbank op 29-8-1953. Voorafgaand, in nakoming van artikel 279, hadden zij de Notaris De Weert aangezocht inventaris en schatting hunner goederen op te maken en wel op voornoemde datum van 24-8-1954.

Grif geef ik toe dat luidens de akte ervan door de Notaris opgemaakt er in de letterlijke zin van het woord geen inventaris werd gemaakt daar er geen beschrijving stuk per stuk van de goederen werd opgesteld, maar slechts een melding in de akte voorkomt dat ze buiten hun linnen, klederen en juwelen geen andere goederen bezitten, die stuk per stuk werden geschat en geraamd samen op de som van 3.000 fr. per persoon.

Het doel door de wetgever beoogd is dat alles op materieel gebied zou geregeld en definitief vastgesteld worden zo dat er geen aanleiding meer kan bestaan voor verdere betwistingen onder de partijen na de uitspraak, die echtscheiding aanvaardt. Ik meen dat de Rechtbank, alhoewel alles door de wet geregeld werd in zake echtscheiding met wederzijdse toestemming van strenge toepassing is, zich echter te formalistisch en te streng heeft getoond, daar mijns inziens, gezien de stand der partijen er geen sprake kan zijn van groot bezit, dat opzettelijk zou verdoken worden; men kan bezwaarlijk een reden ontdekken waarom dergelijke verduistering zou zijn geschied en ook, omdat luidens de gegevens van de akte, de financiële toestand der partijen, vrij en ongedwongen onder elkander definitief werd geregeld, zodat men niet inziet dat er nog latere betwistingen daaromtrent zouden ontstaan.

Ik beaam dus bij toepassing van artikel 289, dit besluit: « De Wet laat toe ».

(get.) Vermeulen

Arrest.

Gezien de stukken o.m. het vonnis tussen partijen Boereboom en De Buysere door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge, verlofkamer, op 6 September 1954 geweest;

Overwegende dat de zaken ingeschreven sub numeris 6321 en 6322 uitteraard samenhangend zijn;

Overwegende dat de hogere beroepen tijdig en regelmatig werden ingesteld;

Overwegende dat appellanten zich gegriefd achten omdat de eerste rechter geoordeeld heeft dat zij niet voldaan hebben aan de vereisten van artikel 279 B.W. en op deze grond heeft gezegd voor recht dat er geen aanleiding bestaat om de echtscheiding door onderlinge toestemming toe te staan;

Overwegende dat uit de overgelegde bescheiden blijkt dat partijen voor hun eerste verschijning voor de Voorzitter van de Burgerlijke Rechtbank de notaris De Weert te Brugge aangezocht hebben de bij voormeld artikel voorgeschreven inventaris op te maken én de schatting te doen van al hun goederen; dat de notaris partijen attent heeft gemaakt op de gevolgen van mogelijke verduistering; dat de echtgenoten alsdan verklaard hebben geen goederen te bezitten ter uitzondering van hun klederen, linnen en juwelen, die geschat worden stuk per stuk en gebracht werden op 3.000 fr. per persoon; dat de echtgenoten daarop de wettelijke eed hebben afgelegd;

Overwegende dat niets toelaat te twifelen aan de waarachtigheid en de oprechtheid van de verklaring; dat waar appellanten sinds hun huwelijk, bij gebrek aan geldmiddelen, bij hun ouders en schoonouders hun intrek hebben genomen, men vrij mag aannemen dat zij nooit andere goederen bezeten hebben dan hun klederen, linnen en trouwring;

Overwegende dat het door de wetgever beoogde doel

is dat alles op materieel gebied zou geregeld worden en definitief vastgesteld worden; dat, in casu, dit doel verwezenlijkt is geweest;

Overwegende dat bovendien aan al de andere voorwaarden voldaan werd, er aanleiding is om de echtscheiding tussen partijen toe te staan;

Om deze redenen,

Het Hof,

gelet op artikel 24 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

voegt samen de zaken ingeschreven onder n^{rs} 6321 en 6322 der algemene rol;

gezien de schriftelijke conclusie van de heer eerste advocaat-generaal Vermeulen in de bewoordingen « de wet laat toe »;

gelet op het verslag uitgebracht in de Raadkamer door de heer Voorzitter en na onderzoek van de punten vermeld in artikel 289 van het Burgerlijk Wetboek;

Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond, dienvolgens staat de echtscheiding toe tussen Boereboom Leon Medard Jean Joseph, geboren te Brugge op 13 Mei 1921, handelsreiziger, wonende te Brugge, Fort Lapin, 19, en De Buysere Andrea Paula Helena, geboren te Brugge op 30 April 1922, huishoudster, verblijvende te Brugge, Ste Claradreef, 71, partijen gehuwd zijnde te Brugge op 11 Januari 1943;

verzendt de partijen naar de officier van de burgerlijke stand te Brugge, voor uitspraak van de echtscheiding;

NOOT: Dit arrest hervormt het hieronderstaande vonnis der Burgerlijke Rechtbank te Brugge.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e kamer. — 6 September 1954.

Voorzitter: M. Eeman.

Rechters: M.M. De Splenter en A. Maertens.

Advocaat: Mr Hoste.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Inventaris der goederen. — Zin van art. 279 B.W.

Voldoet niet aan de vereisten van artikel 279 B.W. een inventaris waarin partijen verklaren geen goederen te bezitten ter uitzondering van hun klederen, linnen en juwelen, die geschat werden op 3.000 fr. per persoon.

Boereboom t/ De Buysere.

Gezien het geschreven advies van de heer Boudolf, eerste substituut-Procureur des Konings, inhoudende « de wet laat niet toe »;

gelet op artikelen 2, 9, 30, 35, 37, 40, 41 der wet van 15 Juni 1935, op het gebruik der talen in gerechtszaken;

overwegende dat luidens artikel 290 B.W. de Rechtbank dient te onderzoeken of partijen voldeden aan de voorwaarden en in acht genomen hebben de rechtsvormen vermeld in artikel 289 en voorzien door de artikelen 275 en volgende van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat luidens artikel 279 B.W. de echtgenoten die besloten zijn tot echtscheiding door onder-

linge toestemming over te gaan, gehouden zijn vooraf de boedelbeschrijving op te maken en de schatting te doen van al hun roerende en onroerende goederen en hun wederzijdse rechten te regelen, waaromtrent het hun evenwel vrij staat een vergelijk te treffen;

Overwegende dat deze voorwaarden dienen vervuld voorafgaand aan de eerste verschijning van de echtgenoten voor de voorzitter van de Burgerlijke Rechtbank (artikelen 279, 283 en 289 B.W. : De Page, dl. I, n° 1018 complement dl. I, bl. 446; Gérard, du divorce pour cause indéterminée, n° 33; Piérard, Divorce dl II, n° 657, bl. 336 en 669; Rbk Brussel, 7 Augustus 1947, Pas. 1947, III, 75; Brussel, 21 Juni 1948, Pas. 1948, II, 69);

Overwegende dat om aan de vereisten door art. 279 B.W. gesteld te voldoen door de echtgenoten alleen verklaard werd geen goederen te bezitten ter uitzondering van hun klederen, linnen en juwelen, die geschat worden stuk per stuk en « alhier gebracht voor 3.000 frank per persoon, zodat er verders niets meer te beschrijven noch te schatten valt »;

Overwegende dat deze verklaring niet als een inventaris kan worden beschouwd; dat er geen enkele afzonderlijke schatting of beschrijving gedaan werd van de klederen, het linnen en de juwelen;

Overwegende dat partijen weliswaar op 6 September 1954 een onderhands stuk voorleggen, gedagtekend 20 Augustus 1953, waarin bevestigd wordt door het P.V.B.A. Huis Verstraete te Brugge, dat de twee trouwringen toebehorende aan partijen, geschat worden op 500. fr voor de mansring en 400 fr. voor de damesring; dat het stuk laattijdig ingebracht werd (artikel 283 B.W.);

dat dit stuk overigens volstrekt niet als een boedelbeschrijving kan worden beschouwd;

Overwegende dat noch uit de akte noch uit enig ander stuk destijds overgelegd en aan de notarissen ter hand gesteld, blijkt dat partijen vooraf een boedelbeschrijving opgemaakt en een schatting gedaan hebben van al hun roerende en onroerende goederen en voldaan hebben aan het voorschrift van artikel 279 B.W.;

dat er dienvolgens geen aanleiding bestaat om de echtscheiding toe te staan;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Zegt dat er geen aanleiding bestaat om de echtscheiding tussen Boereboom Leon, handelsreiziger, wonende te Brugge, Fort Lapin, 19, en De Buysere Andrea, huishoudster, verblijvende te Assebroek, Bartelstraat, 16, toe te staan;

Laat de kosten ten hunne laste.

NOOT : Dit vonnis werd hervormd door het hiervoren opgenomen arrest van het Hof van Beroep te Gent, d.d. 30 October 1954.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

5 April 1954.

Voorzitter : M. Struye de Swieland.

Rechters : M.M. Janssens en Colle.

Advocaat : M. Hubené.

Ongerechtvaardigde verrijking. — Vereisten voor vordering daaruit.

Geen vordering uit ongerechtvaardigde verrijking, wanneer de vermogensverschuiving geschied is tegen de rechtmatige wil van de verrijkte en haar oorzaak vindt in een ongeoorloofde bemoeïing met diens vermogen.

Verkest en Mestdagh t/ Van Bastelaere.

Overwegende dat Julia Adams, alhoewel behoorlijk gedagvaard en overeenkomstig artikel 153 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering herdaagd, geen pleitbezorger heeft gesteld;

Overwegende dat de gedaagden uit de echt gescheiden zijn en onderscheidelijk te Comines en te Gent verblijven; dat hun wettig kind, Sonia Van Bastelaere, door de rechtbank aan de moeder werd toevertrouwd, maar sedert een drietal jaren bij haar grootmoeder verblijft en bij de echtgenoot van deze laatste, die samen een vordering wegens vermogensverschuiving zonder oorzaak instellen tegen de ouders, tot vergoeding van het onderhoud;

Overwegende dat einde Januari 1951 de grootmoeder het kind heeft opgewacht aan de deur van de school te Comines (Frankrijk), het buiten weten van de moeder heeft medegenomen naar Gent en het daar ondanks protest heeft gehouden; dat de eisers niet bewijzen dat aan de ouderplicht tegenover het kind werd tekort gekomen;

Overwegende dat de vermogensverschuiving derhalve plaats greep tegen de rechtmatige wil van de verrijkten in en haar oorzaak vindt in een foutieve en ongeoorloofde bemoeïing van de eisers met het vermogen van de verweerders; dat de vordering dienvolgens ongegrond is (Planiol en Ripert, Traité, uitg. 1931, VII, n° 756, blz. 53; uitg. 1954, n° 760, blz. 65; vgl. Demolombe, III, n° 160 en 169ter; anders : Baudry-Lacantinerie, Obligations IV, n° 2796);

Op deze gronden :

De Rechtbank,

Gelet op de artikelen 2, 37 en 41 van de wet van 15 Juni 1935,

Rechtdoende bij vonnis, dat ingevolge art. 153 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ook tegenover de gedaagde Adams geacht wordt op tegenspraak te zijn geweest;

Alle andere besluiten verwerpende,

Wijst de eis af als ongegrond en veroordeelt de eisers tot de kosten.

NOOT : I. De Rechtbank van eerste aanleg te Gent bezigt, voor de eerste maal, en o.i. zeer terecht, de term « vordering wegens vermogensverschuiving zonder oorzaak », als benaming van de actie, die men gewoonlijk de naam geeft van « vordering wegens vermogensvermeerdering zonder oorzaak » of « actio de in rem verso ».

De eerste benaming is onvolledig, de tweede onjuist. De vordering steunt immers in ons rechtsverkeer op een verplaatsing van goederen, zo materiële als ideële, zonder juridische oorzaak (wet, contract,

quasi-contract, delict of quasi-delict). De term vermogensvermeerdering duidt slechts op een der twee kanten van de acties. Men kan evengoed van een actie wegens vermogensvermindering zonder oorzaak gewagen.

De term «vermogensverschuiving» brengt de synthese der fundamentele elementen van de vordering.

De tweede benaming is onjuist, daar de actio de in rem verso, in het Romeins recht, slechts een toepassingsgeval was naast verscheidene andere van de hier bedoelde vordering.

Het was een actie, die gegeven werd tegen de pater familias, wanneer hij een voordeel had getrokken uit een contract, aangegaan door een «filius» of een «servus», die nochtans in beginsel geen verbintenissen te zijnen laste konden aangaan.

II. De vordering wordt in bovenstaand vonnis door de Rechtbank o.i. zeer terecht beperkend opgevat. De moderne auteurs, in de eerste plaats De Page (*Traité élémentaire*, T. III, n° 25-50, p. 31 en vlg.) komen fel op tegen een praetoriaanse uitbreiding van deze vordering: «Il ne faut pas y voir (dans l'enrichissement sans cause) une panacée, un moyen commode et simpliste de faire régner, à tout prix, la justice et l'équité dans les relations juridiques» (De Page, loc. cit., p. 33).

Hier zoals elders, bindt De Page de strijd aan tegen sentimentalisme en donquichottisme, die in het rijk van het burgerlijk recht niet thuisshoren.

Wanneer men dit begrip op de keper beschouwt, dient men vooraf een eerste onderscheid te maken tussen de vordering wegens vermogensverschuiving «sui generis» en een ganse waaier van andere vorderingen, die hun oorsprong vinden in wettelijke bepalingen en een wettelijk geregelde toepassing zijn van het beginsel, volgens hetwelk niemand zich ten nadele van een derde mag verrijken. Als voorbeelden mogen gelden de regel van de verplichte vergoeding der aan een zaak verrichte nodige en nuttige uitgaven (art. 1381 B.W.), het beginsel, volgens hetwelk de handelingsonbekwamen na nietigverklaring van door hen aangegane verbintenissen, ondanks de bescherming hun door de wet verleend, toch moeten teruggeven datgene waarmede zij zijn gebaat, (art. 1312 B.W.); de verplichting van de eigenaar om aan de bezitter te goeder trouw, die gebouwen op de grond van eerstgenoemde heeft opgericht, de waarde der gebruikte bouwstoffen en het werkloon of de meerwaarde van het erf te vergoeden (art. 555 B.W.); de verplichting van de ingeschreven hypothecaire schuldeiser om aan de derde bezitter van het bezwaarde goed de meerdere waarde te vergoeden, die het goed ten gevolge van door hem aangebrachte verbeteringen heeft verkregen (art. 103 hyp. wet 16.12.1851); bij de vereffening van een huwelijksgemeenschap de verplichting van de persoonlijke vermogens om vergoeding uit te keren aan het vermogen der gemeenschap wegens de uit dit laatste verkregen voordelen en omgekeerd (art. 1437 B.W.);

de verplichting tot teruggave van de ontvangen onverschuldigde betaling (art. 1235, 1376 en 1377 B. W.). Doch het zou verkeerd zijn te menen dat de wetgever een systematische toepassing heeft gedaan van het billijkheidsbeginsel «Nemo cum damno alterius locupletior fieri debet».

Wel intendeel!

Zijn de meerderheid der contracten bijvoorbeeld, die toch door de wetgever beschermd en gereguleerd worden, er niet op gericht om aan de ene partij een voordeel tegenover de andere te verschaffen?

Het Recht is niet de Rechtaardigheid, doch een techniek van het maatschappelijk leven.

Welnu een der machtigste drijfveren in de maatschappij is het winstbejag.

Maar ook in speciale gevallen laat de wetgever een verrijking toe ten nadele van een derde: de naakte eigenaar is tot geen enkele vergoeding verplicht tegenover de vruchtgebruiker, die verbeteringen aan het goed heeft gebracht (art. 599, lid 2, B.W.) de aannemer, die een werk op zich heeft genomen tegen een forfaitair vastgestelde prijs, mag geen prijsvermeerdering vorderen op grond van het feit dat het plan der werken moest gewijzigd worden of de lonen en prijzen der bouwstoffen gestegen zijn (art. 1793 B.W.); en zo voort.

Dit om aan te tonen dat er geen onoverkomelijke redenen bestaan om de actie wegens vermogensverschuiving te pas en te onpas gegrond te verklaren.

Slechts wanneer de verrijking werkelijk *storend is voor de rechtsorde*, wanneer het onevenwicht in de vermogens de grenzen van de normale maatschappelijke spanning heeft overschreden, mag de actie toegekend worden. — Zij wordt geboren, wanneer de ene partij op *flagrante, ongeoorloofde wijze* genieten zou van de vruchten der bedrijvigheid van de andere partij: Een typisch voorbeeld, aangehaald door De Page (loc. cit. n° 41), is dat van de huurder, die na het einde van de huurovereenkomst en zonder dat hij de wederinhuring kan inroepen, het gehuurde pand blijft bewonen.

Een interessante toepassing is het heden vaak voorkomende geval, waarin een persoon spontaan, ongevraagd, zijn diensten aanbiedt aan een derde, en vergoeding vraagt, wanneer later deze derde van die diensten gebruik heeft gemaakt: de actie zal slechts gegrond zijn, wanneer de persoon, die zijn diensten heeft aangeboden, daarbij heeft gehandeld zonder speculatiebedoeling (De Page, loc. cit., *ibid*).

Wij geraken aldus tot de kern van het vraagstuk.

Ontleden wij de elementen van de actie wegens vermogensverschuiving «sui generis».

A. Men leert vooreerst dat deze actie een *subsidiare* actie is. Dit spruit voort uit hetgeen vorafgaat. De rechter moet nagaan of de eiser niet beschikt over een *specifieke* actie, gegrond op een contract, een quasi-contract, een misdrijf, een quasimisdrijf of op de wet zelve. Is dit het geval, dan kan er natuurlijk geen sprake zijn van een actie wegens vermogensverschuiving. Anders zouden tal van contracten en wettelijke bepalingen ontdoken worden. De eiser zal overigens dikwijls belang hebben bij het instellen van een specifieke vordering, daar de actie op grond van vermogensverschuiving slechts recht geeft op de betaling van de geringste der beide vooraf door de rechter te bepalen bedragen: het bedrag van de vermogensvermeerdering van de verrijkte en het bedrag van de vermogensvermindering van de verrijker.

B. Wanneer dit schiffingswerk beëindigd is, moet de rechter nagaan of de constitutieve elementen van de vordering verenigd zijn.

De drie eerste liggen voor de hand: de verrijking van de ene partij, de verarming van de andere; verrijking en verarming moeten in onderlinge betrekking staan, d.w.z. dat de verrijking het noodzakelijk gevolg moet zijn van de verarming (oorzakelijk verband).

Veruit de voornaamste voorwaarde is de vierde: de verschuiving in beide vermogens moet *zonder geldige oorzaak* geschied zijn. Deze voorwaarde verleent aan de vordering haar uitzonderlijk karakter.

Deze oorzaak kan worden gevonden in de volgende rechtsbronnen:

1. De Wet.

We hebben hierboven enkele voorbeelden aangehaald.

2. De overeenkomst.

Bijvoorbeeld: de verhuurder, die op grond van de huurovereenkomst de gebouwen zonder vergoeding behoudt, welke de huurder op zijn erf heeft opgericht; of nog: de aannemer, die een vordering instelt tegen de eigenaar, omdat hij gebouwen heeft opgericht op zijn erf voor rekening van de huurder: bij het einde van de pachtovereenkomst mag de eigenaar de gebouwen onvergoed behouden, zo dit bij de pacht is bedongen; de oorzaak van de verrijking ligt in de bestaande huurovereenkomst, de aannemer moet van zijn eis afgewezen worden (De Page, loc. cit., n° 40, C 2°).

3. De wil van de verrijker.

Hier onderscheidt men:

- a) de vrijgevigheidsbedoeling,
- b) de speculatiebedoeling.
- c) de wil om zijn persoonlijke belangen waar te nemen.
- d) de delictuele of quasi-delictuele daad.

Bovenstaand vonnis heeft de eis afgewezen op grond van een door de verrijkers begane foutieve handeling. De verweerders hadden twee verdedigingsstellingen aangevoerd:

De eerste: de vordering is niet gegrond, omdat de grootouders hun kleinkind geschaakt hadden en eigenmachtig ondanks het verzet van de moeder bij hen hadden opgenomen.

De tweede: De vordering is niet gegrond, omdat uit de omstandigheden gebleken was dat de grootouders gehandeld hadden uit liefde voor hun kleinkind. Er was dus een oorzaak aan hun verarming.

De Rechtbank heeft het eerste argument reeds aangenomen, zodat zij het tweede buiten beschouwing heeft gelaten. Zij argumenteert dat de oorzaak van de vermogensverschuiving ligt in een foutieve en ongeoorloofde bemoeiing van de eisers met het vermogen van de verweerders. Ze heeft het schiffingsproces, dat er toe leidt de vermogensverschuiving in haar ware juridische gedaante bloot te leggen, integraal gevolgd:

Eerste phase: Staat er aan eisers een specifieke, op de wet of op een overeenkomst steunende vordering open?

Deze vraag diende ontkennend beantwoord te worden. De grootouders konden immers in naam van het kind geen vordering tot terugbetaling van onderhoudskosten op grond van art. 205 B. W. tegen de ouders instellen, daar zij geen wettelijke vertegenwoordigers zijn van dit kind; een actie uit zaakwaarneming hadden zij evenmin; zij konden immers niet doorgaan als zaakwaarnemers van de moeder voogdes daar ze het kind eigenmachtig tegen de wil van deze laatste tot zich trokken, en daar de zorgen die zij besteedden aan het kind vroeger door de moeder aan het kind besteed werden: er is geen zaakwaarneming tegen de wil van de meester; er is verder geen zaakwaarneming buiten noodzakelijkheid (zie Kluyskens Deel I, Verbintenissen, n° 350, 4°, blz. 426).

Tweede phase: Heeft de vermogensverschuiving een oorzaak aan de kant van de verrijkers of aan de zijde van de verrijkten?

De Rechtbank ziet deze oorzaak terecht in het feit, dat de eisers hun kleinkind op eigen initiatief en, zonder de minste verwittiging toe te sturen aan de moeder, weggehaald hebben, hetgeen ongetwijfeld een

wederrechtelijke daad was, die hen alle recht op vergoeding deed verbeuren.

Maar ook op grond van een bij eisers bestaande vrijgevigheidsbedoeling diende de vordering te worden afgewezen. Uit de omstandigheden der zaak vloeide op onloochenbare wijze voort dat de grootouders uit liefde of ten minste uit genegenheid gehandeld hadden, omdat ze dat kleinkind van kindsbeen af, voordat het met zijn moeder — die een tweede huwelijk met een Fransman aangegaan had — naar Frankrijk vertrokken was, in hun woning te Gent hadden zien opgroeien.

Dergelijke bedoeling is de oorzaak van de verarming, verhindert dus het instellen van de vordering. Indien de grootouders beweren zonder vrijgevigheidsbedoeling te hebben gehandeld, dan moeten ze dit bewijzen. Immers ze moeten als eisers bewijzen dat hun verarming zonder oorzaak is op grond van het beginsel: « Actori incumbit probatio ». In dit verband is het verkeerd en onjuist te beweren, schrijft De Page, dat de vrijgevigheid niet vermoed wordt. *De afwezigheid van vrijgevigheidsbedoeling moet bewezen worden*, zo deze afwezigheid niet voor de hand ligt. Welnu, eisers konden dit bewijs niet leveren (zie De Page, loc. cit. n° 40 - A en C - 3° a: « L'appauvri doit prouver l'absence de cause de son appauvrissement. Il doit donc établir qu'il n'a pas agi dans une intention libérale » — zie ook vonnis Vred. Wetteren, 6.9.1951 aangehaald in J.J.P. 1951, p. 293:

« Doit être déclarée non fondée, la demande tendant à obtenir paiement de frais d'entretien d'un petit-fils, alors que la mère était hospitalisée, et que les circonstances démontrent que le demandeur a agi par charité ».

Nog een laatste opmerking: Het schiffingsproces moet soms nog verder reiken. Het is voldoende dat de eiser met een loutere speculatiebedoeling heeft gehandeld, opdat hem de vordering wegens vermogensverschuiving geweigerd zal worden. De Page (loc. cit., n° 40 - c - 3° b) haalt het voorbeeld aan van de bijzit, die kosteloos als bediende in dienst treedt bij haar minnaar met de zoete hoop hem later te huwen — het geen meestal op een teleurstelling uitloopt; geen vergoeding zal na de breuk mogen gevorderd worden door de bijzit wegens de bewezen diensten.

Als besluit moge gelden: de vordering wegens vermogensverschuiving sui generis is een vordering die slechts bij hoge uitzondering kan aanvaard worden; zij is aan zeer strenge voorwaarden onderworpen. In het rechtsleven is de verplaatsing van goederen van het ene vermogen naar het andere zonder oorzaak een zeldzaam verschijnsel. Het zou overigens gevaarlijk zijn op dit gebied de sluisen open te zetten: de rechtbanken zouden dra overspoeld worden door tal van vorderingen, die op een vaag billijkheidsbeginsel zouden steunen; de luiheid der pleiters en rechters zou in de hand gewerkt worden, daar de actie wegens vermogensverschuiving te pas en te onpas als een gemakkelijk surrogaat zou gebruikt worden, dat de opsporing van de ware juridische grondslagen van de vordering overbodig zou maken.

Eindelijk zouden de rechtsgenoten, onder wie veel lichtgelovigen zijn, bedreigd worden door allerlei speculanten, die hun diensten zouden opdringen en achteraf het loon daarvoor zouden opvorderen.

De Rechtbank is door haar interpretatie van het begrip vermogensverschuiving zonder oorzaak onze rechtstraditie, die op rechtszekerheid gericht is, getrouw gebleven.

J. M. Moreels.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

1e Kamer. — 15 Maart 1954.

Voorzitter : M. Struye de Swielande.
 Rechters : M.M. R. Janssens en Colle.
 Advocaten : Mrs De Gezelle en Van Staey.

Ongerechtvaardigde verrijking. — Vereisten voor vordering daaruit. — Vermogensverschuiving zonder oorzaak. — Theorie der uitgaven.

Wanneer aan een eigendom door een derde persoon zekere uitgaven gedaan werden, die er een handelskarakter aan gegeven hebben, kan hiervoor wel op grond van ongerechtvaardigde verrijking een vergoeding gevraagd worden, doch op grond van de uitgavenleer dient het bedrag dezer vergoeding beperkt tot de uitgaven welke door de derde persoon gedaan werden.

Audenaert t/ De Vrindt.

Overwegende dat eiser inwoont bij zijn schoonouders, verweerders in zake, en een vergoeding vordert van zijn uitgaven aan hun eigendom waaraan hij een handelsbestemming heeft gegeven en dat nu aan een derde verkocht werd;

Overwegende dat artikel 555 van het B.W. geen toepassing vindt daar de werken onafscheidbaar vermengd zijn met de vroeger bestaande gebouwen, zodat in tegendeel de uitgavenleer — la théorie des impenses — dient toegepast (De Page, n^{rs} 72 en 151, 1° vgl. IV, n° 690; Kluyskens, Zakenrecht, n° 131; Laurent, VI, n^{rs} 268 en 269; P. Levie, Constructions sur le terrain d'autrui, n^{rs} 13 en 19b);

Overwegende dat de verweerder hiertegen vergeefs aanvoert dat de eiser eenvoudig zijn eigen vermogen heeft beheerd of althans gespeculeerd heeft;

Dat er immers dient op gewezen dat het B.W. of andere wetteksten of nog de rechtsleer en rechtspraak talloze toepassingsgebieden hebben voorzien van het beginsel dat niemand zich ten nadele van een ander mag verrijken zonder oorzaak (De Page, III, voetnoot 2, onder n° 26, blz. 32); dat ieder toepassingsveld door eigen regels wordt beheerst;

Dat nochtans de traditie stilaan het grondbeginsel is gaan onderscheiden, om voor de nog niet afzonderlijk geregelde rechtstoestanden een meer algemene rechtsvordering wegens vermogensverschuiving zonder oorzaak uit te bouwen (De Page, III, n° 26), die nogmaals aan haar eigen criteria beantwoordt;

Dat de bovenvermelde opwerpingen van verweerder wel tot het gebied der gewoonterechtelijke actio de in rem verso behoren, maar vreemd zijn aan de uitgavenleer, alhoewel deze laatste niets anders is dan een bijzonder, maar nochtans afzonderlijk ingerichte (Beudant, IX, n° 1737) toepassing van het algemeen verbod, zich ten nadele van een ander te verrijken;

Overwegende dat er volledigheidshalve dient op gewezen te worden dat zelfs in de gewoonterechterlijke actio de in rem verso, de exceptie van het beheer van het eigen vermogen van de verarmde, terzake niet zou opgaan, — als zodanig en de berekening van de verarming niet te na gesproken — nu aan de verweerder juist wordt verweten dat hij de eiser verhindert verder nut uit die uitgaven te halen en er nu tegendeel al het voordeel van naar zijn eigen vermogen heeft overgeheveld; dat ook de uitzondering van speculatie, zelfs in de actio de in rem verso enkel voorzien is voor die gevallen, waar iemand zich werkelijk, volledig en vrijwillig heeft willen ontmaken van diensten, vergoedingen of goederen, met de hoop

later een groter voordeel van de verrijkte te zullen verkrijgen, terwijl de eiser er terzake juist op uit was zijn verbeteringswerken niet te laten ten goede komen aan de verweerder en ze steeds onder zich te houden en zelf te blijven gebruiken;

Om deze gronden,

De Rechtbank,
 zegt voor recht :

dat verweerder aan de eiser verschuldigd is, de meerwaarde die de onderwerpelijke werken aan het goed hebben gevoegd, doch met dien verstande, dat het bedrag nooit eiser's uitgaven zal mogen overtreffen, en alvorens de geldsom te bepalen, stelt als deskundige aan de heer Etienne Jacqmotte, Savaenstraat, te Gent, met opdracht zich ter plaatse te begeven en in een met redenen omkleed advies,

1) de door eiser uitgevoerde werken te beschrijven, en de desbetreffende uitgaven te berekenen;

2) de meerwaarde die uit de werken is voortgesproten, op 11 Augustus 1953 te ramen;

verzendt de zaak naar de algemene rol;

Veroordeelt verweerder tot de kosten tot heden gevallen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

4e Kamer. — 16 April 1954.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Kranzen.

Openbaar Ministerie : M. Dossaer.

Advocaten : Mrs Koninckx en Gruyters.

Buurtweg. — Rechtskarakter. — Recht om bomen op de berm van de buurtweg te planten. — Verkoop van het betrokken erf omvat de op de buurtweg staande bomen.

De grond van buurtwegen was oorspronkelijk eigendom van degenen, over wier goederen deze wegen liepen; in hun belang en om een betere exploitatie van hun goederen te bevorderen hebben die eigenaren aan het publiek het genot van de weggrond afgestaan, zich alleen de rechten voorbehoudend, waarvan de uitoefening het vrije gebruik van de weg niet belemmerde, zoals b.v. het recht om op de bermen te planten. De onverjaarbaarheid van het openbaar domein (artikel 226 B.W.) belet niet dat een particulier op buurtwegen rechten kan verkrijgen, die met de bestemming dezer wegen verenigbaar zijn.

Zodanig recht kan niet een erfdienstbaarheid zijn, daar een erfdienstbaarheid een last is, waarmede een erf bezwaard is tot gebruik en ten nutte van het heersende erf. Het recht om bomen te planten op de berm van de aanpalende buurtwegen levert geen nut op voor een heersend erf. Dit recht is dus een persoonlijk recht van eigen natuur; een erf, waarover buurtwegen lopen, moet worden beschouwd als vormende een geheel, tot hetwelk behoren de op de berm van de buurtwegen geplante bomen.

Wanneer de eigenaar van een dergelijk erf het in zijn geheel verkoopt, zodat hij niet meer paalt aan bedoelde buurtwegen, en hij verklaart te vervreemden al de bossen, bomen en hoogstammig hout, daarop groeiende, moet hij geacht worden eveneens te hebben verkocht de bomen, staande op de berm van de buurtwegen, die een onderdeel zijn van het gehele erf.

Cons. Cornet d'Elzius de Peissant t/ Allen.

Overwegende dat bij akte verleden voor notaris Grootjans te Diest, van 2 Januari 1935, wijlen graaf Georges Cornet d'Elzjus de Peissant en zijne echtgenote, geboren gravin Jeanne-Maria-Emilie Maskens, verkochten aan verweerder een uitgebreide eigendom gelegen te Achel, afgemeten door landmeter d'Hooghe, te Neerpelt, met al de bossen, bomen en hoogstammig hout er op groeiende;

Overwegende dat voornoemde gravin Maskens en de erfgenamen van voornoemde graaf Georges Cornet d'Elzjus de Peissant, thans van verweerder een schadevergoeding eisen van 150.000 frank, omdat hij is overgegaan tot het kappen van 104 canadabomen, geplant op het «Slipstraatje» (Weg n° 6 van de atlas der buurtwegen van de gemeente Achel), welke bomen dus niet op de verkochte eigendom geplant geweest zijn en bijgevolg eigendom zouden gebleven zijn van verkoper;

Overwegende dat verweerder voorhoudt dat de gekapte bomen geplant waren naast het Slipstraatje, doch dat zelfs deze die op deze weg geplant zijn eveneens in de verkoop begrepen waren, zodat het overbodig is eerst onderzoeksmaatregelen te bevelen betreffende de juiste plaats waar de betwiste bomen geplant waren;

Overwegende dat wijlen graaf Georges Cornet d'Elzjus de Peissant het recht bomen te hebben op de openbare weg putte in een overeenkomst gesloten tussen zijn rechtsvoorganger Graaf Bartholomé-Théodore de Theux de Meylant en de gemeente Achel bij akte verleden voor Mr Missotten, notaris te Overpelt, de 16 April 1856;

Overwegende dat om de aard van het recht te bepalen dat bij deze akte aan de rechtsvoorganger van eisers werd toegekend het noodzakelijk is de geschiedkundige bronnen van dit recht op te sporen;

Overwegende dat de grondschotel van de buurtwegen oorspronkelijk eigendom was van degenen over wier goederen deze wegen liepen; dat in hun belang en om een betere uitbating van hun goederen te bevorderen deze eigenaars aan het publiek het genot van de grondschotel hebben afgestaan, zich alleen voorbehoudend de nuttige rechten die geen hindernis waren voor het vrije verkeer, zoals het recht op de bermen te planten;

Overwegende dat dit recht de verplichting medebracht de bedoelde wegen te onderhouden en te herstellen (Gent, 23 Februari 1867, Pas. 1868, II, 101);

Overwegende dat wanneer men de tekst van de akte van 16 April 1856 vergelijkt met de grondslag van het recht van beplanting op de buurtwegen, men moet besluiten dat het de bedoeling van de alsdan contracterende partijen geweest is aan de rechtsvoorganger van eisers het recht te erkennen dat voor hem voortspoot uit het feit dat de grondschotel van de buurtwegen oorspronkelijk behoort heeft aan de eigenaars der aanpalende goederen; dat de onverjaarbaarheid van het openbaar domein, zoals voorzien bij artikel 2226 van het Burgerlijk Wetboek, geen beletsel vormt opdat een particulier op de buurtwegen rechten zou bekomen die verenigbaar zijn met de bestemming dezer wegen (Cas. 30 Januari 1868, Pas. 1868, I, 277);

Overwegende dat deze rechten geen erfdienstbaarheid kunnen vormen, vermits een erfdienstbaarheid wordt gevestigd ten voordele van een heersend erf en voor de uitbating en het nut van dit erf;

Overwegende dat het recht bomen te planten op de bermen van de aanpalende buurtwegen geen nut oplevert voor een eigendom die even gemakkelijk en winstgevend kan worden uitgebaat zonder het bestaan dezer bomen;

Overwegende dat het hier dus betreft een persoonlijk recht sui generis; dat een eigendom, waarover

buurtwegen lopen, moet beschouwd worden als vormende een geheel, waartoe behoren de bomen geplant op de bermen van de buurtwegen maar waaraan onttrokken is de grondschotel van de buurtwegen, die dient voor het verkeer van het publiek;

Overwegende dat wanneer de eigenaar van een dergelijk goed het geheel verkoopt, zodat hij niet meer paalt aan de bedoelde buurtwegen en dat hij verklaart te vervreemden al de bossen, bomen en hoogstammig hout er groeiende, hij moet beschouwd worden als hebbende eveneens verkocht de bomen wassende op de buurtwegen die een onderdeel zijn van het gehele goed;

Dat de betwiste bomen, zowel deze wassende op als deze wassende naast het Slipstraatje, aldus eigendom zijn geworden van verweerder ingevolge de akte Grootjans van 2 Januari 1935 en de hoofdeis ongegrond is;

Overwegende dat men mag veronderstellen dat de onderhandelingen gevoerd werden door wijlen Graaf Georges Cornet d'Elzjus de Peissant; dat anderzijds uit het voorgaande blijkt dat uit het recht van beplanting op de buurtwegen een tamelijk ingewikkelde rechtstoestand is ontstaan; dat aldus de huidige eisers zich te goeder trouw hebben kunnen vergissen nopens hun recht op de bedoelde bomen en de tegeneis gesteund op het voeren van een roekeloos en tergend proces eveneens ongegrond is;

Gelet op de voorschriften van de artikelen 2, 30 tot 37 der wet van 15 Juni 1935, welke werden nageleefd;

Om deze redenen,

De Rechtbank, statuerende op tegenspraak, gehoord de heer Dossaer, Substituut Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies gegeven in de Nederlandse taal op zitting van 2 April 1954;

Alle andere en tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpend, verklaart de hoofdeis ontvankelijk doch ongegrond;

Wijst hem af en veroordeelt eisers tot de kosten; Verklaart de tegeneis eveneens ongegrond en wijst hem af;

Legt de kosten van de tegeneis ten laste van verweerder.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

5e Kamer. — 16 September 1954.

Voorzitter: M. Goedertier.

Referendaris: M. G. Beckers.

Advocaten: Mrs Smeesters en De Schrijver.

Zeevaart. — Door loodsboot te geven seinen.

De loodsboot, welke beweert voor anker te zijn gegaan, nadat een machinedefect was ontstaan, had (na zonsondergang) twee rode lichten moeten vertonen om aldus bekend te maken, dat hij niet meer meester was van zijn machine en dientengevolge voor anker was gegaan. Ook de zijlichten moesten worden aangestoken, waardoor de ligging van de boeg ware aangeduid geweest. Het uitzenden van Morse-seinen voldoet niet aan de reglementen; er moeten lichtseinen of geluidseinen gegeven worden.

Belg. Staat t/ Kapitein Mysko (s/s Pstrowski).

Aangezien de eis strekt tot de veroordeling van verweerder om te betalen aan aanlegster de som van

67.525 fr. als vergoeding der schade geleden door de loodsboot n° 3, aangevaren ter hoogte van boei 9;

Aangezien de deskundige besluit tot de uitsluitende verantwoordelijkheid van de Belgische Staat, die ondanks het defect van zijn machine voortgevaren is in de richting van s/s Ptrowski;

Dat inderdaad de expert zich aldus uitdrukt: « Tot mijn grote verwondering moet ik doen uitschijnen dat de sporen van schade die door mij op de achterstuurboordzijde van de Pstrowski bestatigd werden, duidelijk en onwederroepelijk te kennen geven, dat de schade niet door een passerende en uitzwaaiende Pstrowski, maar door een oplopende loodsboot n/ 3 veroorzaakt werden;

Aangezien de deskundige dan ook volledig de verklaringen van de bemanning van de Pstrowski beaamt, omdat zij volgens hem met de werkelijkheid overeen stemmen;

Aangezien ten andere de Belgische Staat de besluiten van de deskundige niet ernstig bestrijdt en dien-aangaande enkel aanvoert dat de deskundige de opgenomen verklaringen onjuist heeft ingezien en het verloop der gebeurtenissen geweld aandoet;

Aangezien het inderdaad uitgemaakt is door verklaringen der getuigen Pluys, T'Jong en eerste machinist, dat het machinedefect zou gebeurd zijn om 20 u. 40, als wanneer het nochtans uitgemaakt is dat na 20 u. 40 de Loodsboot n° 3 nog steeds gemanceuvreerd heeft, net alsof er geen machinedefect ware geweest;

Dat eveneens volgens de machinist de hoofdmotor geen toevoer van olie meer kreeg tot 20 u. 40; dat de deskundige dit defect de Belgische Staat te laste legt, gezien dit voortspruit uit het slechte onderhoud van het schip;

Aangezien anderzijds de loodsboot, welke beweert ten anker te zijn gekomen te 20 u. 45, nadat het machinedefect zou ontstaan zijn te 20 u. 40, verzuimd heeft 2 rode lichten te vertonen om alzoo bekend te maken dat hij niet meer meester was van zijn machine en de loodsboot ten anker gekomen was;

Aangezien in tegenstrijd met vorige verklaring de loodsboot op zijn anker alleszins rondgezwaaid heeft en alzoo door de wijziging van toplichten naar ankerlichten een verkeerde positie heeft aangewezen;

Dat eveneens de zijdelichten moesten aangestoken worden, waardoor de ligging van de boeg aangeduid ware geweest, hetgeen insgelijks door de loodsboot n° 3 verwaarloosd is geweest;

Aangezien, weliswaar, de loodsboot n° 3 beweert Morseseinen uitgezonden te hebben, doch dat deze uitgifte van Morseseinen niet reglementair is en integendeel ofwel lichtseinen ofwel geluidsseinen dienen gegeven te worden, hetgeen niet gebeurd is;

Aangezien bijgevolg de oorzaak der aanvaring te wijten is ofwel aan een overdreven snelheid van de loodsboot n° 3 en de uitvoering van verkeerde manoeuvres, waardoor de loodsboot met de steven rechtshoekig op SB achtergedeelte van de Pstrowski terecht gekomen is, ofwel is de aanvaring te wijten aan een werkelijk ontstaan machinedefect, waardoor de loodsboot weigerde te manoeuvreren volgens de bevelen van haar schipper;

dat in beide gevallen de Loodsboot n° 3 aansprakelijk is en enkel en alleen de fout draagt der aanvaring, vermits het in elk geval terwille of van een verkeerd manoeuvre of van een defect aan het schip is, dat de aanvaring heeft plaats gehad;

Aangezien bijgevolg de Belgische Staat dient afgevoerd te worden van zijn eis en de tegeneis van de Pstrowski als gegrond voorkomt;

Om deze redenen :

De Rechtbank,
alle verdere besluiten verwerpende; maakt melding van de toepassing der wet op het taalgebruik;

Verklaart de Belgische Staat enkel en alleen verantwoordelijk van de aanvaring; wijst de Belgische Staat af van zijn eis;

Veroordeelt de Belgische Staat te betalen aan kapitein Mysko de som van 23.500 fr. plus de vergoedende interesten sedert 14 Maart 1953, plus de gerechtelijke interesten, plus de kosten des gedings, daarin begrepen de kosten van het deskundig onderzoek, zijnde 6320 fr. en in het totaal tot heden beraamd op 6.800 fr.;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar niettegenstaande beroep en zonder borgstelling;

Verleent akte aan de Belgische Staat van zijn begroting van het geding.

VREDEGERECHT TE MECHELEN-ZUID

21 Mei 1954.

Rechter: M. De Ridder.

Advocaat: Mr Van Bouwel, loco Mr E. Ooms.

Handelshuur. — Wet van 30 April 1951 niet van openbare orde. — Wetsbepalingen van dwingende aard. — Betrekkelijke nietigheid van in strijd daarmede aangegane overeenkomsten. — Alleen de huurder kan zich beroepen op de nietigheid van het beding, waarbij de duur van de huur in strijd met art. 3 van de Handelshuurwet op minder dan 9 jaar is bepaald.

Blijkens de geschiedenis van haar totstandkoming is de Wet van 30 April 1951 op de Handelshuur niet van openbare orde. Zij raakt overigens niet de wezenlijke belangen van de Staat of van de gemeenschap en legt niet de juridische basis van de economische of morele orde ener bepaalde gemeenschap, daar zij slechts de winkeliers aanbelangt.

De meeste harer bepalingen zijn echter dwingend; de bedoeling van de wetgever daarbij was de zwakke partij te beschermen tegen de sterke. Overeenkomsten in strijd met de dwingende bepalingen van de Handelshuurwet zijn betrekkelijk nietig; de nietigheid kan slechts worden ingeroepen door de partij, die door de miskende wetsbepaling beschermd wordt.

De bepaling van art. 3, waarbij de minimumduur ener handelshuurovereenkomst bepaald wordt op negen jaar, strekt slechts tot bescherming van de huurder, zodat deze kan afzien van het beroep op nietigheid en het met art. 3 strijdig beding in dat geval geldig is.

Schurmans t/ Peleman en Nuten.

I. Achterstallige huishuur :

Aangezien eisers, die oorspronkelijk beweerden dat verweerders sinds 31 October 1953 de huishuur niet meer betaalden, en wegens achterstallige huishuur 6.000 Fr. vorderden, thans hun eis verminderen tot 5.000 Fr., omdat zij akkoord gaan dat verweerders slechts sedert 30 November 1953 in gebreke zijn hun huishuur te betalen;

Aangezien tweede verweerster erkent 5.000 Fr. huishuur achter te staan.

II. Ontbinding van de huurovereenkomst :

Aangezien verweerders, die op 9 April 1953 van de eisers een herberg met aanhorigheden, gestaan en gelegen te Willebroek aan de Overwinningstraat 26,

hebben gehuurd door het niet betalen van de verschuldigde huurprijs gedurende vijf maanden, in aanzienlijke mate in gebreke gebleven zijn aan hun verplichtingen te voldoen, evenals door het feit, dat zij bovendien het gehuurde goed niet meer bewonen, doch het reeds verlaten hebben;

dat wegens het niet vervullen hunner verplichtingen de huurovereenkomst dd. 9 April 1953 jegens verweerders ontbonden dient te worden verklaard;

III. *Schadevergoeding* :

Aangezien eisers zes duizend frank schadevergoeding vorderen wegens de schade, voortspruitende uit de ontbinding van de huurovereenkomst wegens de wanprestaties van verweerders;

Aangezien tweede verweerster opwerpt dat zij en haar echtgenoot op 31 October 1953 regelmatig opzegging hebben betekend tegen 1 Mei 1954 en de huurovereenkomst dus in elk geval zou eindigen op deze laatste datum;

Aangezien eisers daarentegen aanvoeren dat het een handelsovereenkomst betreft en bijgevolg de verweerders slechts opzegging konden geven tegen het einde van het derde of van het zesde jaar;

Aangezien één der voorwaarden van de tussen partijen op 9 April 1953 aangegane huurovereenkomst de volgende is : « deze huur zal aanvangen de eerste Mei 1953 en wordt aangegaan voor één jaar zonder verder, » en zonder dat de stilzwijgende voortverhuuring zal mogen ingeroepen worden, zelfs indien het gebruik aan » de huurders na dien termijn toegestaan wordt » ;

Aangezien, nu verweerders zich aan deze bepaling gehouden hebben en de huurovereenkomst als geëindigd beschouwen op 1 Mei 1954 en bovendien nog vooraf een opzegging met inachtneming van een termijn van zes maanden hebben betekend, de eisers aanvoeren dat deze bepaling nietig is, daar de minimum-duur ener handelshuurovereenkomst negen jaar is met mogelijkheid vanwege verweerders om op te zeggen vóór het einde van het derde of van het zesde jaar;

Aangezien de wet van 30 April 1951 op de handels-huurovereenkomsten niet van openbare orde is;

dat weliswaar in het verslag aan de Senaat dd. 19 Mei 1949 de verslaggever uitdrukkelijk verklaarde, dat de bepaling omtrent de duur der handelshuurovereenkomsten van openbare orde is, doch dat tijdens de zitting van de Senaat dd. 24 April 1951 alle redenaars, inbegrepen de verslaggever en de Minister van Justitie, akkoord gingen om te verklaren dat de wet van openbare orde is (Zie De Page, Complément au traité élémentaire de droit civil belge, deel III, nr 782, en de voetnota's);

dat trouwens een wet van openbare orde die is, welke de essentiële belangen van de Staat of van de gemeenschap raakt of die in het privaatrecht de fundamentele juridische basis legt, op dewelke de economische of morele orde ener bepaalde gemeenschap rust (De Page, droit civil, eerste uitgave, deel I, nr 91);

dat men niet inziet hoe een wet, die slechts de handel in het klein en de ambachtslieden, m.a.w. de winkeliers, aanbelangt, de essentiële belangen van de Staat of van de gemeenschap, of de fundamentele basis van de economische inrichting onzer gemeenschap, zou raken (De Page, Complément au traité élémentaire de droit civil belge, deel III, nr 782, blz. 168 A), temeer daar in de Senaat iedereen akkoord ging om te zeggen dat deze wet slechts private belangen beschermt (ibidem, voetnota 3) ;

Aangezien de wet van 30 April 1951, al is zij niet van openbare orde en al betreft zij slechts private belangen, nochtans van dwingende aard is, uitgenomen in

enkele artikels (De Page, Complément au traité élémentaire de droit civil belge, deel III, nr 782, B. blz. 169);

dat het dwingend karakter ener wet meebrengt dat het verboden is overeenkomsten te sluiten, die met hare bepalingen in strijd zijn; doch eenmaal dat overeenkomsten, strijdig met hare bepalingen zijn afgesloten, zal de sanctie dezer wetsoverschrijding niet bestaan in een volstreekte nietigheid der overeenkomst, doch in een betrekkelijke nietigheid (ibidem);

Aangezien de wetgever, wanneer hij aan het merendeel der bepalingen van de wet van 30 April 1951 een dwingend karakter heeft verleend, als bedoeling heeft gehad de zwakke partij te verdedigen tegen de sterkere partij (Minister van Justitie in de Senaatszitting van 24 April 1951, weergegeven bij De Page, Complément au traité élémentaire de droit civil belge deel II, nr 782, blz. 171);

Aangezien de betrekkelijke nietigheid ener overeenkomst, gesloten in strijd met dwingende bepalingen van de wet van 30 April 1951, slechts kan ingeroepen worden door de partij, die door de miskende bepaling wordt beschermd (De Page, Complément au traité élémentaire de droit civil belge, deel III nr 782 D. blz. 173);

Aangezien de bepaling van art. 3, waarbij de minimumduur ener handelshuurovereenkomst bepaald wordt op negen jaar, slechts de huurder wil beschermen (ibidem);

dat daaruit volgt dat de nietigheid van het beding, waarbij in een handelshuurovereenkomst de duur op minder dan negen jaar gesteld wordt, slechts betrekkelijk is (De Page, Complément, deel III, nr 783, blz. 175), en de huurder mag afzien van het inroepen van die nietigheid, zodat de huurovereenkomst in dat geval geldig zal blijven en zal eindigen op de overeengekomen datum (ibidem, blz. 175, voetnota D);

Aangezien, zoals opgemerkt, in casu de handelshuurovereenkomst werd aangegaan voor één jaar en verweerders er de nietigheid niet van inroepen, doch integendeel deze bepaling hebben nageleefd;

dat de eisers niet gerechtigd zijn de nietigheid van die bepaling in te roepen om schadevergoeding te vorderen wegens vóórtijdige ontbinding van de huur, vermits artikel 3 der wet van 30 April 1951 niet de verhuurders beschermt; vermits tussen partijen de huurovereenkomst eindigde op 1 Mei 1954, zelfs indien verweerders regelmatig hun huishuur betaalden en vermits door dit vonnis de eisers huishuur toegewezen krijgen tot 1 Mei 1954;

Aangezien de eis tot 600 fr. schadevergoeding ongegrond is;

IV. *Huurverbreking* :

Aangezien eisers beweren dat in het huis een waterafloop verstopt is en de herstelling ervan minstens 100 fr. belooft, bedrag dat verweerders zouden moeten betalen;

Aangezien eerste verweerster ontkent dat door haar houding of door die van haar echtgenoot een waterafloop zou verstopt zijn;

Aangezien er nog geen herstelling gedaan werd, zodat er enerzijds twijfel bestaat omtrent de werkelijkheid geweten is welk het juist bedrag der herstellingskosten zal zijn;

dat met andere woorden noch het feit der verstopping, noch de noodzakelijkheid ener herstelling, noch de kostprijs ener eventueel noodzakelijke herstelling, met zekerheid bekend zijn;

dat dit gedeelte van de eis dan ook ongegrond voorkomt;

Gelet op de artt. 2, 30, 32, 33, 35, 37 en 41 van de wet van 15-6-1935.

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, na aan eisers akte te hebben verleend dat zij het geding, wat de bevoegdheid en de vatbaarheid voor hoger beroep betreft, voor ieder der eisen door ieder der eisers tegenover ieder der gedaagden schatten op meer dan 2.000 fr.; na tweede verweerster rechterlijk gemachtigd te hebben om in rechte te treden; vonnissende in eerste aanleg, bij verstek tegen eerste verweerder en op tegenspraak tegen tweede verweerster, verklaren de eis ontvankelijk. Erover vonnissende ten gronde, veroordelen verweerders hoofdelijk en onverdeeld om aan eisers te betalen de som van 5.000 frank, verhoogd met de gerechtelijke intresten, wegens achterstallige huishuur, en verklaren de huurovereenkomst van 9 April ten laste van verweerders ontbonden.

Wijzen het overige van de eis af als zijnde ongegrond.

Veroordelen de verweerders tot de kosten van het geding,

Verklaren dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande hoger beroep, en zonder borgstelling, uitgenomen wat de kosten betreft.

VREDEGERECHT TE PEER

24 September 1954.

Rechter : M. Roelandts.

Advocaten : Mrs Degreef en Verhoeven.

Burenrecht. — Strekking van de artt. 678 tot 680 B.W.

De artt. 678 tot 680 B.W. regelen de uitzichten en niet de openingen. De strekking dezer wetsbepalingen is te voorkomen, dat het erf van de buurman onvrij zou worden door bespieding.

Het verbod van de artt. 678 en 679 B.W. betreft niet toegangsopeningen met volle houten panelen, daar deze niet voortdurend uitzicht geven op het erf van de nabuur. Een met volle panelen gesloten opening op een geringere afstand dan de in die artikelen bepaalde is dus niet wederrechtelijk.

Comans t/ Kenis.

Overwegende dat de vordering van eiser er toe strekt verweerder te horen veroordelen om de « opening » in de zijgevel van zijn schrijnwerkerij, palende aan de eigendom van eiser te Eksel, Dorpstraat, toe te metsen;

Overwegende dat verweerder betwist dat zijn schrijnwerkerij onmiddellijk aan de eigendom van eiser zou palen; dat deze betwisting ter zake niet dienende is daar verweerder toegeeft dat genoemd gebouw op ongeveer één meter van de scheiding staat, dat is in ieder geval binnen de afstand voorzien in art. 678 B.W., dat eventueel op hem van toepassing kan zijn;

Overwegende dat het in casu een opening betreft van ongeveer 0,60 m. op 1 m., gesloten met een houten paneel; dat deze gegevens door verweerder niet betwist worden;

Overwegende dat eiser beweert dat verweerder bij het zagen en schaven de planken door de opening uitsteekt tot over de eigendom van eiser, hetgeen, indien zulks moest gebeuren, altijd ongeoorloofd zou zijn vanwege de verweerder;

Overwegende dat aanlegger zelf over « de opening in de zijgevel van zijn (t.t.z. verweerder) schrijnwerkerij » spreekt en dus het karakter van de « niet gemene muur » toegeeft en zulks beaamt door te beweren « dat niemand gerechtigd is openingen te hebben in een gevel welke rechtstreeks uitgeeft op nabuurseigendom dan op de door de wet bepaalde afstanden »; dat hierdoor zonder enige twijfel de afstanden bedoeld zijn voorzien in de art. 678 en 675 B.W. betreffende de niet-gemene muren, daar er immers geen afstanden voorzien zijn voor de gemene muren; dat het dus in casu wel de niet-gemene muur van verweerder betreft;

Overwegende dat de art.678 tot 680 B.W. de uitzichten regelt maar niet de openingen; dat de ratio legis dezer artikelen enkel bestaat in de bekommernis van de wetgever n.m.l. te beletten dat het erf van de nabuur onvrij zou worden door bespieding; « éviter que l'un des voisins puisse épier l'autre, c.a.d. le voir à son aise, et en permanence, sans être vu de lui », cfr. De Page, T. VI n° 569;

Overwegende dat de wettelijke afstanden, voorzien bij art. 678 en 679 B.W. de toegangsopeningen die met volle panelen gemaakt zijn niet betreffen (Kluyskens, Zakenrecht, nr 363/7°); dat De Page in Deel VI nr 571 dezelfde mening deelt : « sans doute l'ouverture de la porte donne-t-elle au propriétaire une vue accidentelle sur ce fonds; mais ce qui importune le voisin, ce n'est pas une vue accidentelle, c'est la vue permanente; or nous supposons, cela s'entend, une porte à panneaux pleins »;

Overwegende dat het weliswaar in casu geen toegangsopening d.w.z. een poort of een deur betreft, maar zelfs nog minder n.m.l. een gewone opening eveneens uit houten dus volle panelen gemaakt; dat er dus redelijkerwijze ook geen wettelijke afstanden bestaan in onderhavig geval en dat er dienvolgens de met volle panelen gesloten opening in casu niet wederrechtelijk bestaat;

Overwegende dat uit de tegensprekelijke behandeling der zaak blijkt dat de vordering van aanlegger ongegrond is;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpend en recht doende op tegenspraak;

Gelet op de art. 2, 3, 4, 30, 34, 37 en 41 der wet van 15 Juni 1935;

Verlenen akte aan verweerder, dat hij het geding schat op 5.000 fr., enkel ter voldoening aan de wet op de bevoegdheid en de aanleg;

Verklaren de eis van aanlegger ongegrond; wijzen hem af;

Veroordelen verweerder tot de kosten, die tweemaal in verzoening geroepen niet is verschenen en alzo wellicht een oplossing in der minne heeft belet en oorzaak is geweest van de nutteloze kosten van dit geding.

VLAAMSE JURISTEN

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BIBLIOGRAPHIE

G. E. LANGEMEIJER. — *Opmerkingen omtrent de huidige stand van de wijsbegeerte des rechts.* - Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van wetenschappen, afd. Letterkunde, N.V. Noord-Hollandse uitgevers Maatschappij, Amsterdam, 1954.

Deze mededeling van Prof. G. E. Langemeijer, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, bewijst dat men in een zeer beperkt bestek oneindig veel kan zeggen. Het is de auteur er om te doen zich te bezinnen over de waarde van de wijsbegeerte des rechts in deze tijd.

Hij doet dit onderzoek met een uiterst grondige kennis van al wat gepubliceerd werd op rechts-philosophisch gebied in de laatste jaren en tevens met een scherp inzicht in het wezen van de juridische praktijk.

In de eerste plaats stelt de schrijver vast dat er in de laatste jaren een zeer sterke belangstelling voor de rechtsphilosophie wordt aan de dag gelegd. Niet alleen zijn de publicaties over de wijsbegeerte van het recht menigvuldig, doch er zijn heel wat meer juristen dan vroeger die zich voor de rechtsphilosophie interesseren. Wanneer dit fenomeen gemakkelijk verklaarbaar is tengevolge van de zeer beroerde tijd waarin wij leven, — een tijd waarin de diepere grond van onze rechts-plichten voortdurend in twijfel wordt getrokken — dan is het toch duidelijk dat deze belangstelling toegenomen is « eerder in de breedte dan in de diepte » en de menigvuldigheid der gepubliceerde geschriften kan niet aanzien worden als een teken van loutere bloei op rechtsphilosophisch gebied.

Van de andere kant stelt Prof. Langemeijer in het licht dat in de meeste moderne wijsgerige stelsels geen rechtsphilosophische uitbouw meer voorkomt. Dit was nog in belangrijke mate het geval met het neo-Kantianisme en het neo-Hegelianisme; reeds minder bij de fenomenologie en bij het neo-positivisme of het existentialisme zijn rechtsphilosophische beschouwingen haast volledig afwezig.

Ook bij de rechtstheorie valt afzijdigheid van rechts-philosophische beschouwingen te constateren. De vinnige strijd om het vraagstuk aangaande de vrije rechts-vinding door de rechter wordt bijna uitsluitend gevoerd met argumenten van opportuniteit, niet met wijsgerige gronden. Welk verschil met de houding van Hamaker of Krabbe!

Schrijver vat de tegenwoordige situatie op treffende wijze samen door vast te stellen dat er thans bestaat « een sterke en brede belangstelling onder de juristen voor de meer naar de richting van de filosofie gewende aspecten van hun vak, weinig neiging echter om zich op filosofische redenering te verlaten bij het beantwoorden van de actuele vragen en een sterk verminderde aandacht voor het recht in de kring der filosofen ». Het is voorzeker voortreffelijk gezien en geeft ongetwijfeld de juiste toestand weer.

Is dit verschijnsel toevallig en voorbijgaand? De auteur ziet het anders en hij is van oordeel dat dit fenomeen bepaald wordt door een redelijke evolutie van inzicht op dit terrein en stelt voorop dat er geen plaats meer is voor de rechtsphilosophie in de traditionele betekenis van een onderdeel der wijsbegeerte dat naar onderwerp en methode zelfstandig en homogeen zou zijn, zoals de andere grote onderdelen van de filosofie: de logica, de ethica, enz.

Om zulks te demonstreren behandelt de auteur enkele praktische voorbeelden, in de eerste plaats de rechterlijke matiging bij schadevergoeding uit onrecht-

matige daad en hij gaat na in hoeverre zuiver ethische dan wel meer opportunistische redeneerwijzen bij de oplossing van dit vraagstuk de juristen geleid hebben. In de laatste tijd zijn het voorzeker meer de opportunistische geweest en de auteur aarzelt niet dit een vooruitgang te noemen.

Weliswaar houdt Prof. Langemeijer voor evident dat uiteindelijk de maatstaven voor hetgeen zedelijk goed en voor hetgeen rechtvaardig is in laatste aanleg één zijn, daar het hem ondenkbaar voorkomt dat de menselijke geest twee maatstaven zou aanleggen voor de wenselijkheid van het menselijk gedrag. Dit heeft echter geenszins voor gevolg dat de resultaten van het zedelijk handelen en het rechtmatig handelen noodzakelijk zouden moeten samenvallen. Zulks heeft dan geleid tot de mening dat zedelijkheid en recht op verschillende grondslagen zouden berusten. De auteur noemt dit echter slechts een gezichtsbedrog. Er is hierbij geenszins verschil van maatstaf voor het menselijk handelen, maar wel verschil in probleemstelling en daardoor ook verschil in uitkomst. In de ethica hebben de beginselen een absolute waarde, bij het recht stelt men een gedurig compromis vast tussen de beginselen en de belemmering van hun vervulling in het werkelijke leven. Dit maakt de auteur duidelijk aan de hand van praktische voorbeelden, waaronder het probleem van de bestraffing der culpoze delicten bijzonder demonstratief is.

De traditionele rechtsphilosophie zoekt naar beginselen waarbij elke rechtsregel afzonderlijk een positieve waarde heeft. Prof. Langemeijer meent echter dat de « gerechtigheid » niet in de rechtsphilosophie « een soortgelijke beheersende plaats kan innemen als het zedelijk goede ten opzichte van de ethiek ». Hij verdedigt de opvatting dat een rechtsregel ook te aanvaarden is bij gebreke aan zulke absolute waarde, maar als toepassing van het veel algemener beginsel « dat waar kwaad zich niet vermijden laat het geringste kwaad moet worden verkozen ». Hij komt dus tot het besluit dat denkbaar is een recht waarin wij dingen kunnen aanwijzen die, geïsoleerd beschouwd, ons aandoen als een kwaad en die wij toch onvoorwaardelijk zouden moeten eerbiedigen als de best-mogelijke belichaming van iets waarvan het bestaan beter is dan het ontbreken.

Welk zal dan volgens Prof. Langemeijer de toekomst zijn der rechtsphilosophie: het zal niet meer kunnen zijn een zoeken naar absolute gerechtigheidsbeginselen, waarvan het recht enkel de weerspiegeling zou dienen te zijn, zoals dit traditioneel werd gedaan. Ze zal vooral in de toekomst monografische studiën kunnen wijden aan afzonderlijke rechtsproblemen en dan zover mogelijk doordringen tot de meer algemeen filosofische problematiek waarvan deze afhankelijk zijn, waarbij het materiaal dat door het recht wordt bijgebracht ook vanuit filosofisch oogpunt winst zal opleveren.

Het komt mij voor dat het kritisch gedeelte van deze zeer belangrijke en zeer originele mededeling van Prof. Langemeijer zeer juist gezien is en dat het najagen van absolute standpunten, zoals de traditionele rechtsphilosophie zulks deed, in de tegenwoordige stand van de wetenschap niet meer te verantwoorden is, maar dan blijft toch als rechtsphilosophisch probleem het grote vraagstuk over wanneer, in welke voorwaarden en in welke mate op het gebied van het recht het compromis kan gesloten worden tussen het zedelijk gedoe en datgene wat hieraan niet beantwoordt en toch als recht dient aanvaard te worden. Dat de verklaring van dit probleem gezocht dient te worden langs de wegen die stilaan wijder en wijder gebaad worden door het sociologisch denken ligt voor de hand en zal ook wel de mening zijn van de auteur.

Dat de weg van de rechtsphilosophie voor de toekomst meer en meer op het gebied ligt van de rechtssociologie zal in de zo persoonlijke en zo diep doordachte uiteenzetting van Prof. Langemeijer sterke argumenten vinden.

René Victor

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE BIJ DE BALIE TE ANTWERPEN

Vergadering van 17 December 1954

Onder de titel: «Op wandel in Californië», sprak Mr Jules Franck over zijn verblijf en belevissen in de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

Er was een buitengewone belangstelling, ook vanwege de magistratuur.

Het leek de voorzitter, Mr Josse Mertens de Wilmars, overbodig de spreker voor te stellen. Iedereen kent immers oud-voorzitter Jules Franck.

Ter inleiding haalde Mr Franck enkele vrolijke herinneringen op in verband met zijn in 1926 ter gelegenheid van de luisterrijke herdenking van Hugo De Groodt gehouden eerste voordracht voor de Conferentie. Daarna vertelde hij op de hem eigen bondige en pittige wijze, over hetgeen hij in Californië gezien en beleefd had, gedurende die enkele weken van zijn verblijf.

Op 23 Augustus 1954 vertrekt hij per vliegtuig uit Melsbroek. Californië met zijn heerlijk klimaat en weelderige plantengroei leek hem een paradijs.

In het Zuiden — waar zich de Spaanse invloed nog doet gelden — verblijven nog 375.000 Indianen — de oorspronkelijke bevolking — in zgn. reservations. Zij beschouwen de blanken nog steeds als indringers en hebben hun eigen gewoonten behouden.

De bevolking van Californië's hoofdstad, San Francisco, is een bonte mengeling van allerlei rassen, die zich over het algemeen aan een zelfde levenswijze heben aangepast. Er bestaat geen klassenstrijd. Negers — waaruit talrijke politieagenten worden gerecruiteerd — en Chinezen worden er geduld. Aan een prachtige baai gelegen is San Francisco de «Golden city». Alles is er «gold».

Wegens de ontzaglijke inwijking wordt er veel gebouwd, meestal flatwoningen. Los Angeles b.v. groeit maandelijks met 10.000 inwoners aan. De huizen worden op credit aangekocht bij middel van maandelijks afkortingen.

De televisie is er algemeen verspreid en sterk ontwikkeld; daarvoor alleen is er interesse. Studeren of het lezen van boeken na de dagtaak behoort tot de uitzonderingen. De televisie wordt gebruikt voor reclamedoeleinden en de meest dwaze stunts komen op het scherm voor.

Alhoewel alles rijkelijk voorhanden is, verstaat men er de kunst van eten en drinken niet. Alleen van het heerlijke fruit heeft spreker genoten.

Café's kent men in de centra niet; slechts in het havenkwartier treft men enkele drankhuizen aan. Er is geen atmosfeer en men kan er geen kaartje trekken als hier te lande. Spreker zette geen voet in een Amerikaans café. Het bier is lang niet zo goed als het onze. De kino's zijn zoals bij ons. Daar er geen huishoudpersoneel is gaat het hele gezin, groot en klein, er naar toe. In de talrijke hotels langs de grote banen kan men zijn eigen keuken doen.

In de grote centra bestaat vanzelfsprekend een parkeerprobleem, hetwelk in San Francisco op een bijzondere wijze werd opgelost.

Mr Jules Franck bezocht de universiteiten van Chicago, Berkeley en Stanford. Het zijn reusachtige gebouwencomplexen langs prachtige lanen, met parken en enorme parkeerterreinen. De studentenpet bestaat niet. De student loopt rond in hemd en broek en draagt het haar gewoonlijk zeer kort.

Slechts weinige woorden besteedde spreker aan het rechtsleven in Californië. Hij maakte kennis met een advocaat en woonde een echtscheidingsgeding bij. Aan de lopende band worden de echtscheidingen uitgesproken, meestal op grond van «Mental cruelty», waarvan Mr Franck een plezierig voorbeeld aanhaalde.

Door zijn persoonlijke, rake en kleurige visie op mensen en toestanden, wist Mr Franck zijn gehoor van het begin tot het einde te boeien en in een vrolijke stemming te houden. De grote bijval die hij oogstte was hartelijk en verdiend.

H. B.

MEDEDELINGEN

OVER HET RECHT EN ZIJN GLIMLACHEN

*Voor mijn Confrater P. Ronse,
heel hartelijk.*

Luister eens, Meester Ronse... Hebt U gelijk of heeft Soo Moereman (1) gelijk ?? Er bestaat geen middenweg. De kwestie is van belang en wij moeten toch weten of wij U boven Soo of Soo boven U moeten verkiezen.

U bent een echte Vlaming van de goede soort — degenen die Palliter citeren maar toch in de grond trouw gebleven zijn aan de strenge leer van de Rooms-Katholieke Kerk. Degenen bv. die van alle gelegenheid gebruik maken om over de Inquisitie apologetisch te spreken: «Mogen wij er aan toevoegen dat de Inquisitie tien maal minder slachtoffers maakte dan de godsdienstoorlogen?» (2) Jammer dat U vergeten hebt er bij te voegen dat Calvijn ook veel mensen «geroosterd» heeft!

Enfin, U bent een echte.

Maar is Soo Moereman soms geen echte Vlaming? — «Allei!» (om te spreken als Meester José Vanderveeren wanneer hij in de buurt van Leuven rijdt.) Luister naar Soo:

«...en ge weet misschien dat ne jongen van Erembodegem zich eens aan den duivel verhuurd heeft en drij jaar onderportier van de hel geweest is. Als hij teruggekomen is, hij had goed geld verdiend, heeft hij gezegd dat hij niets als dikzakken had moeten binnenlaten, ministers, advocaten, doktoers, notarissen, brouwers, likeurstokers — en al de Walen.»

Soo, geen echte?

— «Allei, allei!» (om opnieuw de taal van Meester José Vanderveeren te gebruiken. Hijzelf zou, me dunkt, er iets erg krachtigs bijvoegen. Wat me steeds verplicht mezzo voce te suggereren: «God ziet me. Hier vloekt men niet.»)

Soo Moereman of U.

Want, Meester Ronse, het is toch niet mogelijk dat mensen die zo moedig op alle zinsneden van hun besluiten, op alle uitstel door hun achtbare tegenstanders bekomen, op alle vonnissen van veroordeling van hun cliënt, gelachen zouden hebben, naar de hel zouden gaan! Die moeten direct naar de hemel. Die zijn bijna te goed voor onze wereld.

Hier werpt U een «argument de texte» op.

— «Al de Walen» Soo heeft een eindvonnis niet vatbaar voor enig verhaal uitgesproken. Het geval der Walen is duidelijk.

— «Advokaten»... dat wil zeggen, volgens U, pijn-

lijke uitzonderingen in een goed samenhangend geheel. De pessimisten misschien...

Helaas, Meester Ronse, lascia ogni speranza. De tekst wordt door Soo zelf toegelicht:

« Wat de advokaten aangaat, de godgeleerdheid weet tot heden toe maar luttel over den hemel, maar dat weten wij in alle geval toch, dat er maar één van in den hemel is, Ivo. »

Zo zitten wij thans verdeeld tussen Piet Ronse en Soo Moereman.

Meester Ronse, U hebt terecht met uw openingsrede een succes geboekt! Maar U hebt ons in twijfel en in verzoeking gebracht.

Waar is de waarheid?

M. Th. Motte.

(1) Vgl. «De Glimlach van het Recht». Rede uitgesproken door Mr Pierre Ronse, R.W. 1954 blz. 642 en vg. en: «De Wereld van Soo Moereman», door G. Walschap, bl. 81, 82.

(2) P. Ronse op. cit. bl. 654.

ALGEMENE PRACTISCHE RECHTSVERZAMELING

Prijs A. Vleurinck.

Art. 1. Door de V.Z.W.D. Algemene Practische Rechtsverzameling wordt een prijs van 30.000 fr. uitgeschreven, geschonken door de Heer A. Vleurinck, voorzitter in de Rechtbank van Koophandel te Gent, en toe te kennen in het jaar 1957.

Art. 2. De prijs zal toegekend worden aan de auteur van de beste in het Nederlands opgestelde verhandeling over één van de volgende onderwerpen:

Afstand van eis en aanleg,

Architekt,

Bank,

Beslag,

Burgerlijke partij,

Douanen en accijnzen,

Erfenis,

Geneesheer en tandarts,

Handelszaak,

Kortgeding,

Krediet,

Misbruik van vertrouwen en verduistering,

Rechtspleging in burgerlijke en handelszaken,

Rekening-courant,

Tenuitvoerlegging in burgerlijke en handelszaken,

Tussenkomen en vrijwaring in burgerlijke en handelszaken,

Verjaring in burgerlijke zaken,

Verstek en verzet in burgerlijke en handelszaken, Wegen.

Art. 3. Zullen alleen voor mededinging in aanmerking komen, oorspronkelijke werken, die niet uitgegeven zijn.

De verhandelingen dienen te beantwoorden aan de normen van de Algemene Practische Rechtsverzameling. Zij dienen derhalve ingesteld te zijn op de practijk maar tevens wetenschappelijk verantwoord.

Zij moeten ingedeeld en geschreven worden naar het model van reeds verschenen trefwoorden in de Algemene Practische Rechtsverzameling.

Art. 4. De laureaat wordt aangewezen door een Jury, samengesteld door de Beheerraad van de Algemene Practische Rechtsverzameling.

Art. 5. De Jury heeft het recht de prijs niet, geheel of ten dele toe te kennen of te splitsen.

Art. 6. De deelnemers aan de prijskamp moeten hun verhandeling, getypt en in driedubbel, vóór 20 September 1956 opsturen naar de zetel van de Algemene Practische Rechtsverzameling, Zandpoortstraat, 33, Gent.

De verhandelingen mogen geen naam dragen, doch

een kenspreuk. Elke deelnemers zal echter bij zijn werk een gesloten omslag voegen, dezelfde kenspreuk dragend en waarin een brief gesloten is, inhoudende: naam, voornamen, adres en academische graden van de deelnemer.

Art. 7. De Jury zal haar beslissing bekend maken rond 1 Januari 1957.

De uitslag zal plechtig afgekondigd worden en de prijs aan de laureaat uitgereikt, tijdens een academische zitting te houden in het Gerechtsgebouw te Gent, uiterlijk in de loop van de maand Januari 1957.

Art. 8. Het bekroonde werk zal gepubliceerd worden in de reeks verhandelingen van de Algemene Practische Rechtsverzameling, met de vermelding dat het bekrond werd.

Art. 9. Alle deelnemers aan deze prijskamp staan door hun deelneming zelf hun werk af aan de A.P.R., die het in één van de eerste drie reeksen zal uitgeven, voor zover het door de Jury tot publicatie geschikt geacht wordt, eventueel na wijziging en aanvulling.

Zij geven door hun deelneming hun accoord tot deze publicatie en aanvaarden de gebruikelijke richtlijnen en opmerkingen van het Redactiecomité. Zij aanvaarden bovendien bij voorbaat de onderrichtingen van de Uitgeverij in verband met het drukken, verbeteren van drukproeven, enz.

Zij verbinden zich er toe, gedurende de twee jaren, volgend op het uitgeven van hun werk door de A.P.R., hetzelfde onderwerp niet op een bij benadering gelijke wijze uit te geven.

Art. 10. De auteurs van niet bekroonde, doch voor publicatie geschikt bevonden verhandelingen, worden vergoed zoals de andere medewerkers aan de A.P.R.

Wanneer het werk niet voor publicatie geschikt geacht wordt, zal het aan de auteurs teruggegeven worden.

Namens de Vereniging,

De Algemene Secretaris,

J. Ronse,

Advocaat bij het Hof
van Beroep

De Voorzitter,

J. Axters,

Raadsheer in het Hof
van Beroep

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie: n° 11 - November 1954.

Wetgeving.

Nederlands Juristenblad: afl. 44-45 - December 1954.

Phr. Mr. R. W. J. den Tex, De administratieve rechtspraak in belastingzaken. — Mr. A. C. van Empel, De voorgestelde regeling van de verhouding tussen vervoerder en derden. — Mr Th. C. Esselaar, De nationaliteit der Danzigers. — Mr. J. C. Maris, Een officiële mededeling inzake art. 62a B. W.

Weekblad voor Privaatrecht-Notaris-ambt en Registratie: n° 4378, 18 December 1954.

Prof. Mr. A. Pitlo, De candidaat-notaris, 1904-1954 (I). — K. Abma, De notariële schildwacht (IV). — Mr. K. N. Korteweg, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Zakenrecht (I). — Y. D. C. van Duyn, Rechterslijke en administratieve beslissingen inzake notariaat en fiscaalrecht. — Successiewet (II).

Journal des Tribunaux: n° 4045 - 19 décembre 1954.

Charles Van Reepinghen, Rentrée du Vlaams Pleitgenootschap. — Louis Van Bunnan, La clause conventionnelle de condamnation aux frais. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer: 15 décembre 1954. - n° 54.

A. Sohier, Fin de lustre. — Jurisprudence.